

8. 1. 8
„NUOREN SUOMEN“ KIRJASIA 2

**RAAMATUN
OPETUKSESTA
KOULUISSAMME**

II

**VASTAUS
PAAVO VIRKKUSELLE**

ERNST LAMPÉN

Nuori Suomi

radikalinen, nuorsuomalainen
viikkolehdi,

ilmeityy joka perjantai, kesäkuu-
kausiina kahdesti kuussa. TILAUS-
HINTA on 1/1 5 mk 1/2 2: 50.

TOIMITUS:

Antti Kaasalainen Oiva R. Kyrö

vastaava toimittaja taloudenhoitaja ja toimittajaseura

Henry Biaudet Kaarlo Blomstedt
K. R. Brotherus J. A. Pärnänen
S. Söderhjelm Tyyne Söderman
Onni Talas

Hankittava jokaiseen nuorsuoma-

laiseen kotiin!

Toimitus Luotsik. 6, porras B. Puh. 5021

N

radi

ilme

kaus

HIN

Antti

Hen

K. R.

S. S

Han

Toimi

»Nuoren Suomen» Kirjasia N:o 2.

Raamatun opetuksesta kouluissamme

II

Vastaus Paavo Virkkuselle

Ernst Lampén

Helsinki 1906
Osakeyhtiö Kauppakirjapaino.

Niinkuin arvata sopi, ei minun kirjoitukseni »Nuoressa Suomessa» otsakirjotuksella »Raamatun opetuksesta kouluissamme» ole jäänyt vastaustavaille. Niinkuin myöskin arvata sopi, on vastaus laadittu tuohon tunnettuun »uskovaisen» kristityn henkeen, joka suuren Natsarenolaisen hengestä on yhtä kaukana kuin aurinko on maasta.

Tässä olisi houkuttelevata kirjottaa pieni luonnos nykyaikaisen uskovaisen psykologiasta Paavo Virkkusen tekeleen nojalla, mutta jätän sen tällä kertaa pääaineeseen kuulumattomana sikseen. Muutamin sanoin koskettelen vaan vastakirjotuksen yleistä sävyä, sillä se

on siksi merkillinen sekä moralisessa että historiallisessa suhteessa, että sille täytyy uhrata pari sanaa. Ivaan aion, mikäli mahdollista, välttää, mutta jos sitä joskus liian hyvällä tahdolla voisi vainuta esille, niin se ei kohdistu Kristuksen todelliseen oppiin, vaan sen vääristelyihin. Mutta jos ne suuret teolliset ja kirjalliset nerot, joitten sanoja tässä kirjoituksessani aion siterata oman kantani puolustukseksi, sisältäisivät joitakin Paavo Virkkusta loukkaavia lauseita, niin pesen käteni. Langetkoon syy ja edesvastuu heidän mahdaviin personiensa yli. Pääseehän Paavo Virkkunen niistä leimaamalla ne »humbugiksi».

Paavo Wirkkusen vastaus on konseptionin kannalta katsottuna oikea messitariteos. Se on laadultaan komean komea parjaus-sinfonia. Sinfonian lakeja on tuskallisen huolellisesti vaarinotettu. Ensin sukeltaa esille teema katkonaisessa ja epätäydellisessä muodossa, se haipuu ajaksi muuhun helinään, jo taas puikahtaa kuuluville, joka kerralta se

kasvaa ja tulee täydellisemmäksi ja täy-
teläisemmäksi, kunnes se loppukapitte-
lissa mahtavana vyöryy joka riviltä
esille ja loppuu basunatoitotukseen, »vi-
heliäisintä humbugia, mitä meillä mil-
loinkaan kouluasioista on kirjoitettu».
(Myrskyisiä suosionosotuksia.)

Mikä on teeman sisältö? Se on mi-
nun täydellinen tietämättömyyteni ja
kykenemättömyyteni ei ainoastaan ym-
märtämään raamatun sanoja vaan myös-
kin ylimalkaan mitä tahansa muuta
kirjaa. Paavo Virkkunen epäilee tun-
nenko Josefin historiaa, olenko kuullut
Herbartin nimeä, j. n. e. Miten suk-
kelata! Teologilta ei voi vaatia suurta
kykyä sukkeluuksien laatimisessa, mutta
näitä tällaisia tekee joka Muhoksen ri-
pillä käynyt renkipoika.

Tällainen teologinen kirjatustapa ei
suinkaan ole outoa eikä ominaista
Paavo Virkkuselle. Se on kautta vuo-
sisatojen ollut ainoa tapa kaikilla usko-
vaisilla. Niin katolisilla kuin pro-
testanteilla on sama tapa. Luin joku
vuosi sitte erään ranskalaisen uskovai-

sen kuvausta Lutherista. Siinä esitettiin syy siihen, miksi Luther vihasi katolilaisuutta ja mikä hänet aiheutti nousemaan uskonpuhdistajaksi. En ilkeä tätä syytä mainita, mutta Paavo Virkkunen ei häikäile tätä vanhaa syytöstä tuomasta esille kirjoituksensa 30 sivulla. Nyt se heitetään »epäilijöitten» silmille. Siis vanha jesuittain patentti! Olkoon onneksi, Paavo Virkkunen!

Ei tarvitse mennä merta eemmäksi kalaan. Kun meidän maassamme piispoja valitaan, niin silloin, niinkuin luonnollista on, hengen miehet kirjoituksiinsa suosittelevat omia miehiään. Mutta ne eivät suinkaan rajotu pelkkiin suosituksiin, vaan antavat parjaussinfonijon singahdella vastapuolueen miehiä kohtaan, niin törkeitten, että ne kilpailevat mainiosti Paavo Virkkusen nyt kysymyksessä olevan tekeleen kanssa. Kun viimeinen piispa valittiin, kohosi hurjuus huippuunsa. Ei pysytty asioissa, vaan solvattiin personaa. Mitä sanotte siitä, että Uusi Suometarkin vihdoin sulki palstansa uskovaisten kir-

jotuksilta? Minun mielestäni se on paras arvostelu näitten kirjatusten si-
veellisestä laadusta.

Suomen nykyinen arkkipiispa oli Kuo-
pioissa piispana ollessaan ankara kynä-
mies. Eräs pappismies, nimeltä Gestrin,
oli eräässä asiassa, muistaakseni armon-
järjestyksessä, toista mieltä kuin piispa.
Piispa väitti, että armo kulki tätä la-
tua, Gestrin taas, että se kulki toista.
Piispa kirjotti Gestriniä vastaan lento-
kirjasen, jokseenkin samankokosen kuin
Paavo Virkkunen nyt on tehnyt, ja sen
sisältö oli ihmeesti yhtäpitävä Paavo
Virkkusen kirjotuksen kanssa, sillä siinä
myöskin jokasella sivulla väitettiin, että
Gestrin oli tyhmä ja koko hänen kir-
jotuksensa humbugia. Tunnen hurs-
kaita teologeja, jotka uskovat jokaista
raamatun pilkkua Jumalan piirtämäksi,
mutta jotka esim. armonjärjestyksessä
olivat piispan kanssa toista mieltä;
nämä piispa leimasi »virvahengiksi».
Hauska sana, jota teologien ei pitäisi
unohtaa!

Kuinka Gestrin'in on käynyt, sitä en

tiedä, mutta Kuopion piispasta tehtiin arkkipiispa armonjärjestyksineen päivineen.

Mistä sen tietää, mikä seuraus Paavo Virkkusen kirjotuksesta vielä on oleva?

Minä en luule, että tämä esitys ja lyhykäinen historikki on arvoa vailla, sillä se on omiaan näyttämään, minkälaisilla aseilla nämä ammattikristityt ylimalkaan taistelevat ja kuinka ääretömän vähän Kristuksen oppi siivosta ja rakastavasta käytöksestä lähimäistä kohtaan on tunkenut heidän sieluunsa. Tämä ristiriita opin ja tekojen välillä on aina herättänyt minussa mitä suurinta ihmettelyä.

En voi olla siteramatta mitä Saksan kuuluisin nykyään elävä romanin kirjottaja Gustaf Frenssen, joka samalla on papiksi lukenut ja joka omien sanojensa mukaan kokonaista viisi vuotta yhtä mittaa on tutkinut uusinta kritilistä raamatuntutkimista, lausuu tästä asiasta. *)

---

*) Olen saanut käsiini ruotsalaisen painoksen, josta seuraava on käännös.

»Se sisäinen, raskas, historiallinen ja myöskin henkinen harhaluulo, johon tämä »Jumalan sana», tämä »uskonto» oli perustettu, kun se opetti, että tuo jalo sankari ikusena, taivaallisena olen- tona, Jumalan poikana ja maailman luoja- nana valepuvussa on vaeltanut maan päällä — tämä harhaluulo teki, että koko uskonto oppi kohta sai jotakin onttoa, kovaa ja kankeata. Ja kuta kankeammaksi ja kovemmaksi se kävi, sitä enemmän se miellytti keskinkertasia kykyjä. Ja kuta enemmän se miellytti keskinkertasia kykyjä, sitä enemmän se pöyhisteli ja selitteli, että se oli muuttumaton.» Lopuksi hän, Saksan oppinut teologi, vertaa kirkko- kuntia »kahteen vanhaan marketenters- kaan rikkilyötyjen kärriensä ääressä, jotka valittelevat ja purkavat hävyttö- myyksiään kansalle, joka kulki ohitse». Sitte hän huudahtaa: »Fredrik suuri ja Goethe ja Helmholtz . . . kuka voi teitä kaikkia nimeltä mainita! Kunniata teille, johtajat!»

Nämä ovat ankaroita, niin miksipä

ei herjaavia sanoja, mutta ne ovat läheneet äskeisen papin, helläsydämisen kirjailijan kynästä, jonka »Jörn Uhl» on maailman kuulu ja jonka vielä sulosempi »Hilligenlei» parastaikaa tekee voittokulkuaan ympäri maailman, ehkäpä kohta Suomenkin, jos sitä uskaljetaan painattaa meillä.

Frenssen parka! Hänen ylitsensä kulkee vihan hyökyaallot tätä nykyä. Saksan »Paavo Virkkuset» ovat panneet ajometsästyksen toimeen, joka on kaikuva.

* * *

Ensimmäisessä osassa Paavo Virkkunen arvostelee paria kohtaa minun esityksestäni, jossa kosketellaan vanhan testamentin kertomuksia.

Tässä lienee paikallaan lausua muutama sana niistä lähteistä, joita olen käyttänyt tahi joista oikeastaan olen saanut vahviketta omille ajatuksilleni näistä kertomuksista.

On aivan mahdotonta seurata sitä rikasta saksalaista kirjallisuutta, mikä

tätä nykyä kasvaa esille raamatun kritikin ja uskontohistorian alalla tässä syvän tieteellisyyden maassa. Joka sitä aikoo tehdä, jättäköön kaiken muun ahertamisen ja antautukoon täydelleen tälle tutkimiselle. Koulumiehelle se on mahdotonta, jääköön se ammattimiehen asiaksi.

Mutta on yksi tapa, jolla voi päästä perille tämän työn tuloksista. Suuret kirjallisuushistorian tutkijat syventyvät näihin yksityistutkimuksiin ja antavat niistä yhtenäisen kuvan. Niinpä Ruotsin kuuluisin kirjallisuushistorioitsija H. Schück parastaikaa valmistelee suurta Israelilaisen kirjallisuuden historiaa. Se ei ole vielä ilmestynyt täydellisenä, mutta pari osaa, jotka käsittelevät juuri vanhaa testamenttia, on näinä vuosina päässyt painosta.

Schück sanoo alkulauseessaan, että hän on käyttänyt hyväkseen tieteen viimeisiä tuloksia näistä asioista ja niitten nojalla laatinut historiansa.

Schück on juutalainen, Brandesin henkinen oppilas, opettajansa veroinen

työkyvyssä, ehkä hänet voittanut tarkkuudessa, vaikka ei stiilin keveydessä. Hän on alallansa Ruotsin etevin mies.

Ei voi syyttää häntä välinpitämättömydestä aineeseensa, sillä vanha testamenttihan on juutalaisten kirja jos mikään. Jos hän juutalaisena olisi antautunut uutta testamenttia arvostelemaan, niin tällainen arvostelu tietysti ei teologin silmissä merkitsisi mitään. Nyt on kysymys vanhasta testamentista.

Tahdon lopuksi vaan mainita tämän Schück'in tutkimuksen johdosta, että Björnstjerne-Björnsson eräässä puheessaan laski kaikkien kuulijoittensa sydämille, että he tutustuisivat tähän mestarilliseen teokseen.

Paavo Virkkuselle en sentään tahdo suosittaa tätä lukemista, sillä se aikaansaisi vallankumouksen hänen ajatuksissaan, mutta muita kansalaisia, eritoten koulujen opettajia, minä lämpimimmin kehottaisin lukemaan Schück'ia, sillä kohta meidän maassamme kysytään, asetutko puolelle tahi toiselle uskonnollisissa asioissa. Valasevampaa raama-

tun selitystä et tapaa kuin minkä Schück'in kirjasta saat.

Toinen merkkimies, joka minua on johtanut vanhan testamentin tajuamisessa, on Georg Brandes. Se, joka ei tunne hänen kirjoituksiaan vanhan testamentin kuulusimmista kirjoista, ei myöskään tunne raamattua. Brandes tietysti ei polemiseraa teologien kantaa vastaan, hän pitää sen voitettuna kantana, hän juutalaisen ylpeydellä ja rakkaudella koettaa näyttää meille, mikä kaunis neron tuote Kohelet, Korkea Veisu, Jobin historia y. m. ovat. Hänen nerokas selityksensä erotuksesta vanhan ja uuden testamentin välillä, on sekä huvittava että valaseva.

Nämä maailman kritilliset nerot sanovat tutkivansa tieteen viimesiä sanoja ja minä luotan heihin, sillä heillä ei suinkaan ole syytä teeskentelemiseen, riippumattomia kun täydelleen ovat siitä, millä tavalla he selittävät raamattua.

Paavo Virkkunen antakoon siis anteeksi, että minä suuremmalla luottamuksella antaudun näitten oppilaaksi,

kuin sen koulun, jota Paavo Virkkunen edustaa, ammattiteologien koulun.

Schück'in historia perustuu 45 saksalaisen, uudenaikaisen tiedemiehen specialiteoksiin.

Käyn siis nyt käsiksi Paavo Virkkusen uskonnonopetusta lähemmin tarkastamaan.

Paradisitaru.

Näin kutsuvat tiedemiehet sitä kertomusta raamatussa, jonka teologit ovat ristineet »Syntiinlankeemukseksi».

Paradisitaru on aivan yleinen kaikilla kansoilla. Delitsch »Babel und Bibel» kirjassaan jo kuvan kautta näytti, että babylonialaisilla lienee ollut tämä taru. Kaikkihan viittaa siihen, että raamatun taru on seudulta, jossa lehteviä puita kasvaa ja jossa Kerubit seisovat porttien edustalla. Tiedemiehet sentähden otaksuvat, että taru onkin laina Babylonista. Jos Paavo Virkkunen haluaa tästä seikasta jotakin tietää, lukekoon sen yhtä merkillisen kuin mieltä kiin-

nittävän kirjan, jonka nimi on »Babel und Bibel».

Kun minä suomenkielen opettajana luetan Kalevalan suuresta tammesta, niin minä otan paradisisadun esille, puhun Babyloniasta, puhun Kerubista, puhun kreikkalaisten Hesperiasta, puhun Idunan omenoista, puhun maailman puusta Yggdrasilista. Viittaaan yhtäläisyyteen hyvän ja pahan tiedon puun ja suomalaisten tarujen kanssa. Kutsutaanhan tammea »Jumalan puuksi», sanotaanhan tammesta: ken siitä oksan taittoi, se taittoi ikuisen taian. Siis hyvän tiedon puu!

Schück sanoo, että tällaiset tarut paradisisista ovat aivan yleiset kaikkien kansojen tarustoissa. Ei tarvitse otaksua, että ne ovat lainoja, sillä tällaisen ihanan paikan uneksiminen on niin perin inhimillistä. Siitä huolimatta luulisin, että suomalaisen tammitaruun sittekin on tullut detaljeja raamatun tarusta.

Mutta tiedemies Paavo Virkkunen kutsuu raamatun tarua *pyhäksi* kerto-

mukseksi!! Se on nykyisen suomalaisen teologin ja uskonnonopettajan kanta! Ja sama Paavo Virkkunen leimaa sen humbugiksi, kun minä sanon, että uskonnon opetuksen ja muun opetuksen välillä ei ole siltaa. Paavo Virkkusen paradisiin ei toden totta ole siltaa. Sinne täytyy mennä lentämällä — uskon siivillä. Kellä nykyajan ihmisellä niitä enää on niin vahvoja, että niillä jaksaa lentää paradisiin? Minä en jaksa saada sitä päähäni, että niitä edes on uskonnon opettajilla.

Mutta katsokaamme, minkä moralisen opetuksen Paavo Virkkunen vetää tästä tarusta. Hän vetoaa Topeliukseen, joka kyllä oli suuri kirjailija, mutta jonka eksegetinen kyky minulle on tuntematon. Paavo Virkkunen lausuu sivuilla 13, 14 ja 15:

Vielä tänäänkin jokasessa lapsen kamarissa, kuten Topelius sanoo, tämä kertomus uusiutuu. Aina on esillä tuo kysymys: sanoiko Jumala todellakin: älkää syökö . . . ? Onko mitään auktoritettisuhdetta olemassa; enkö saa olla oma määrääjäni ja herrani? Et, vastaa omatunto, sinulla on rajasi, jotka sinulle

ovat määrättyt. Vaimokin aluksi hyvin muistaa kiellon. Jumala, paljon muuta luvatessaan, on kuitenkin kieltonsa lausunut: älkää syökö siitä, älkääkä ruvetko siihen! Mutta kiusaaja on kekseliäs ja uupumaton. Kenellä on oikeus sinua käskää; olethan oma herrasi; voithan jo käydä täysikasvuisesta ja »itsenäisestä«! Ei tämä ole vaarallista, ette suinkaan kuole, vaan tulette niinkuin Jumala tietämään hyvän ja pahan! Missäpä synninteossa ei tänäkin päivänä ilmenisi tämä epäily ja kapinallisuus omantunnon kieltoa vastaan, tavallisesti tässä muodossa: eihän tätä kukaan näe, suostu ainakin tällä kertaa. Aina tässä on esillä myöskin ylpeyttä: mitäpä välittäisin rajotuksista, olenhan minä mies! Ja kun kiusaaja kerran on päässyt näin pitkälle, yltyy hänen vaikutuksensa; hän vangitsee, kuten tiedämme, mielikuvituksen ja siinä maalailee synnin ihanuuden, lupailee tavattomia, syntyy himokas ja aistillinen halu. »Vaimo näki» j. n. e. Kun näin kiusaaja on voittanut sisällisesti, kun kiusattu sisällisesti on antautunut ja askel askeleelta vastustuskykyänsä heikontanut, silloin tietysti ulkonainen teko ja lankeemus on ainoastaan ajan kysymys.

Entä sitten seuraukset! Voiko niitä lapsellistemmin ja havainnollisemmin esittää, kuin kertomus sen tekee? »Molempien silmät aukenivat». On jotakin, jota täytyy hävetä, hävetä omaa itseänsä, ei pääse halveksimasta

itseänsä. Silmät aukeavat näkemään, että synnin ja kiusaajan parhain taktikki on pettämistä: se lupaillee suurenmoisesti, mutta antaa kiven leivän sijasta ja ilkkuilee aina jällestäpäin. Mitäpä, houkkio, minua uskoit! Silloin täytyy Jumalaakin pöeta, kun hänen äänensä alkaa kuulua. Ja kuinka onkaan jokaselle kasvattajalle, samaten kuin jokaselle lapsellekin, ylen tuttua tuo toisen syyttäminen, kun joutuu tilinteolle. Enhän minä ole mitään pahaa tehnyt, syy on tuon toisen!

Tietämättömyyttä, eläimellisyyttäkö tässä kertomuksessa kehutaan, tietoako vihataan? Niinkö, että ihmisen aina piti jäädä tilaan, jossa hän ei olisi voinut erottaa hyvää pahasta? Eikö maisteri Lampén kasvattajana aavistaakaan, että kaikessa siveellisessä, s. o. hyvän ja pahan tiedon kasvattamisessa vielä nytkin menetellään ihan samoin, kuin kertoja kertoo Jumalan menetelleen. Edistystä siveellisessä tietoisuudessa ei saavuteta eikä vaikuteta »totuuksien» päähäniskemisellä, vaan ainoastaan tehtävän antamisella, antamalla tilaisuutta siveelliseen toimintaan, s. o. valitsemiseen. Koetukselle täytyy jokaisen siveellisyyteen luodun ja siveellisyyteen pyrkijän joskus ja aina uudelleen joutua. Siveellinen kehitys on taistelevaa kehitystä, sillä se on ratkasujen ja kieltäymisten kehitystä. Suurin nykyaikaisen pedagogian opetusisämme, Herbart, meille on antanut tämänkin tunnus-

sanan: »poikia ja nuorukaisia täytyy uskaluttaa, jotta heistä tulisi miehiä» («Knaben und Jünglinge müssen gewagt werden um Männer zu werden.») Niin on syntiinlankeemuskertomuksen Jumala menetellyt. Suositellen lämpimästi maisteri Lampén'ille tutustumista pedagogisiin klassikoihimme, sillä enemmän kuin yhdessä kohdassa hän paljastaa täydellisen tietämättömyytensä heistä. Ja se ei ole edullista opetuksen reformatoriksi pyrkijälle.

Vielä muuan kohta kertomuksessa. Tulee syntiinlankeemuksenkin kautta hyvän ja pahan tietoa. »Katso, Adam on niinkuin yksi meistä ja tietää hyvän ja pahan.» En käsitä tätä lausetta ironiseksi, niinkuin se joskus selitetään. Syvä psykologinen totuus on siinäkin. Aina on pahassa omassatunnossa hyvän ja pahan tietämystä, mutta miten ahdistava, masentava se tieto onkaan. Ihminen voi olla »niinkuin Jumala» rikollisenakin, mutta niin, että jumalallinen tieto häntä polttaa ja kuluttaa, kun se häntä ei saanut valaista ja lämmittää. Tämän jokainen ensiluokkalaisemmekin ymmärtää. Anna hänelle hauska leikkikone käteen, mutta vaadi häntä odottamaan, kunnes selität sen rakenteen ja ohjaat sen käyttämiseen. Jollei poika malta odottaa, vaan alkaa omin päin sitä hypistellä, hän voi saada jotakin selvillekin, mutta ennen pitkää särkee koneen. Tuli siitäkin hy-

vän ja pahan tietoa, mutta niin, että ilo samalla menetettiin ja luottamuksellinen väli oli vaarassa rikkoutua.

Tämä on siis »klassillista» pedagogikkaa! Minä en usko, että se on Herbartilaisuutta. Kaunis tuulentupa, joka heti romahtaa maahan, kun siihen vähän puhalttaa.

Kuka petti ihmisen, Jumalako vai käärme? Eikö uskonnonopettaja ole koskaan tullut ajatelleeksi sitä? Eikö Jumala sanonut ihmisille: sinä päivänä kun te siitä syötte, pitää teidän kuolemalla kuoleman? Tapahtuiko niin? Kuolivatko ihmiset? Käärme sanoi: ette suinkaan kuole, jos siitä puusta syötte, tulette yhtä viisaiksi kuin Jumala. Valehteliko käärme? Ei, hän puhui totta. Ei ihmiset kuolleet, mutta ne tulivat yhtä viisaiksi kuin jumalat. (Raamatussa tässä paikassa on monikko. Schück antaa siitä selityksen.)

Kuka valehteli? Pitääkö minun se sanoa? Se oli Jumala.

Nyt sallittakoon minun hiukan muu-

tella raamatun mukaseksi Paavo Virkkusen kaunista vertausta.

— Anna hänelle hauska leikkikone käteen, mutta sano, että jos hän rupeaa tutkimaan sen rakennetta ja sisustaa, niin sieltä hypähtää julma piru ulos, joka tappaa hänet heti paikalla. Jollei poika malta odottaa, vaan sittenkin uskaltaa tutkiskella konettaan, hän voi saada jotakin selville. Minkä? Sen, että isä on valehtelija. Samalla hän myöskin pääsee selville koneesta.

»Vielä tänäänkin jokasessa lapsenkamarissa tämänkinlainen opetus uudistuu.» Onko se klassillista? Vanhemmat pelottelevat lapsiaan valheellisilla pöpöjutuilla niinkuin raamatun jumala.

Mutta jatketaan Paavo Virkkusen pedagogista vertausta.

Lapsenkamarissa on kahdenlaisia lapsia. Ensiksikin sellasia, jotka eivät tutki leikkikalujaan, vaan leikkivät niiden kanssa ajattelematta ollenkaan niiden rakennetta. Ne pelkäävät äitinsä kurjia, valheellisia kummitusjuttuja. Mutta on toisiakin, jotka eivät usko

pöpöjä, vaan tahtovat kaikesta uhasta huolimatta itse tutkia, itse nähdä, onko niin kun heille on sanottu. He eivät pelkää rangastuksia, eivätkä kuolematakaan. He tutkivat sittekin. Mainitsenko nimiä? Saisin mainita kaikki ihmiskunnan suurmiehet. Frenssen on muutamia nimitellyt, minä jatkan: Kristus, Kolumbus, Huss, Luther, Voltaire, Renan, Darwin, Rydberg y. m. y. m. Kukin aikanansa särki aikansa leikkikalut, nähdäkseen mikä niiden pohjalla piili.

Tämä on sitä »uutta» moralia, jota Paavo Virkkunen ei sano tajuavansa. Hän ei ole näitä tutkivia lapsia. Mutta tällaisia lapsia tätä nykyä on sangen paljon, Jumalan kiitos, on Venäjällä, on Saksassa, on Ranskassa, on kaikkialla, mutta meillä, sen pahempi, on sangen vähän. Näitä meidän täytyy kasvattaa.

»Knaben und Jünglinge müssen gewagt werden um Männer zu werden.»

Ennenkun jätän Paradisitarun, annan suunvuoron Schück'in tutkimuksille.

Schück sanoo:

»Kun katselee tällasia taruja — esim. paradisisatua ja Prometheussatua — nykyaikasen uskonnon ja moralin kannalta, tulee pikemmin tulokseen, joka on aivan vastakkainen sille, jota vanhat sadunkertajat ovat tarkoittaneet. *Jahve (Jumala) ja Zeus joutuvat näin ollen niiksi, joilla on väärin ja jotka esiintyvät ihmiskunnan vihollisina. Zeus tahtoo hävittää koko suvun, ja Jahve ei suo Adamille eikä Evalle tietoa, sentähden että he silloin voivat syödä elämän puusta ja itse muuttua jumalan kaltaisiksi. Toiselta puolen esiintyvät Prometheus, joka lahjottaa ihmisille tulen ja käärme, joka tuo heille tiedon, maallisen sukukunnan todellisina hyvän-tekijöinä.»*

Paradisin jumalasta Schück lausuu täten:

»Jumalan täytyi tutkinnon avulla päästä vakaumukseen ensimmäisen pariskunnan tottelemattomuudesta; hänellä on sitä paitsi monta siveellistä omi-

naisuutta sangen epäilyttävätä lajia. Ensiksikin on hän kateellinen ihmisille ja pelkää, että heistä tulee jumalten kaltasia — perin pakanallinen piirre. Mutta ei sillä hyvä; pelko houkuttelee häntä myöskin valehtelemaan. Adamille sanoo hän nimittäin, että kun sinä syöt siitä, olet sinä kuoleamalla kuoleva. Kun käärme sittemmin tahtoo houkutella vaimoa maistelemaan kiellettyä hedelmää, toistaa Eva Jahven sanat, mutta käärme vastaa: ette suinkaan te tule kuolemaan. Asian kulku näyttää todeksi hänen sanansa. Seuraavassa ilmasee Jahve todellisen syyn kieltoon: katso mies on tullut niinkuin yksi meistä, niin että hän tietää, mikä hyvä ja paha on. Elköön hän nyt ojentako kättänsä ja ottako myöskin elämän puusta ja syökö ja eläkö ijankaikkisesti s. o. oikea syy oli aivan päinvastainen kun se, minkä Jumala oli maininnut.»

Sanon uudelleen, tähänkö taruun lohduton pelastusoppi perustuu? Kuka voi mitata kaikkia sitä kauhua ja sur-

keutta, jonka tämäkin raaka taru on ihmisten elämään vuodattanut kautta vuosisatojen.

Jakobin tarut.

Eräässä kohden kirjottaa Paavo Virkkunen, että hänellä personallisesti ei ole mitään sitä vastaan, että raamatun selityksissä käytetään kritillistä metodia. Hän väittää, ettei siinä ole mitään peljättävää. Jakobin taruista hän sanoo opittavan seuraavata: 1:ksi »Minä olen Jumala enkä ihminen. Laupias ja armollinen on Herra; ei hän meidän pahojen tekojemme mukaan tee meille.» 2:ksi Ei Jumala anna itseänsä pilkata; minkä ihminen kylvää, sen hän niittääkin.»

Tämäkö on kritillistä raamatun selitystä? Oi voi, oi voi! Topeliusko parka taas on ollut neuvon antajana, vaiko se suuremmoinen kotimainen raamatunhistoriallinen kirjallisuus, josta Paavo Virkkunen niin ylvästellen puhuu.

Paavo Virkkusen Jakobin tarujen selitys antaisi aihetta kokonaisen kirjan

kirjottamiseen. En olisi uskonut, että tällaista surkeutta vielä olisi olemassa meidän uskonnonopetuksessa. Tämä selitys on omiaan tukemaan minun vaatimustani saada pois raamatun opetus papin käsistä.

Tieteellinen kritikki muuten väittää, että Jakobin historia on kokoonpantu useasta erilaisesta tarusta, joilla ei mitään yhteistä ole toistensa kanssa, paitsi nimessä. Mutta tästä asiasta ei sen pitemmältä. Pitäkäämme se yhtenäisenä kertomuksena ja antakaamme Schück'in siitä lausua arvostelunsa. Hän sanoo:

»Useimmat näistä saduista eivät alusta alkaen ole olleet missään suhteessa uskontoon ja moraliin — Osa on hasunkurisia leikkisatuja (esim. Simson ja Jakobin petkutukset), toiset tavallisia jättiläissatuja (Jakobin taistelu Elin kanssa).» — Paavo Virkkunen sanoo tästä taistelusta, että sitä on aina pidetty »ihmisen rukousahdingon klassillisena ilmauksena.» Tätä selitystapaa minä kutsun keskiaikaseksi. En todellakaan malta olla kertomatta paria sanaa tästä

taistelusta. — Jakob ei tiedä kuinka hän mateleisi petetyn veljensä edessä, sillä veli oli väkevämpi. Pantuaan kaikki kuntoon niin hyvin kuin voi, jäi hän yksin virran tuolle puolen. Tuli mies painiskelemaan hänen kanssansa. Kuka tämä mies oli? Se oli sellanen, joka pelkäsi aamunkoittoa. Topelius kutsuu sellasia olentoja tontuiksi, niille käy hullusti kun aurinko nousee. Jakob on väkevä; hän oli tullut erehdyksestä tontun asunnolle, tonttu oli käynyt käsiksi, mutta ei piisannutkaan jättiläiselle Jakobille. Jättiläinen piti kiinni kuin halvattu, vaikka lonkkaluu oli nyrjähtynyt. Silloin tulee tontulle hätä käteen, aurinko nousee, hän on vaarassa muuttua puhtaaksi pölyksi. »Päästätkö minut!» huutaa tonttu. »En ennenkun siunaat minua». Nyt seuraa suuri »esityskohtaus.» Tonttu ei tiedä ollenkaan mikä mies Jakob on, yhtävähän kun Jakobkaan koskaan oli kuullut tontusta. — Se mikä tässä kertomuksessa on merkillisintä, on ettei tonttu eli Jumala ollenkaan tuntenut Jakobia. Siunauksen sai Jakob suotta,

sillä tähän asti ei hän ollut tehnyt muuta kuin pettänyt ja varastellut.

Katsotaan mitä Schück edelleen sanoo:

»Mutta näitä satuja ei voitane mitenkään leimata enemmän uskonnollisiksi eikä siveellisiksi kuin vastaavat sadut muitten kansojen keskuudessa, ja ne ovat vasta nuoremman ajan uusinnoissa saaneet tämän karakterin. Mutta jos tarkastaa lähemmältä, huomaa helposti kuinka vaikeata näillä myöhemmillä uusijoilla on ollut suoriutua vastahakoisesta sisällöstä ja muuntaa vanhoista patriarkoista moralisia idealiolentoja. Useimmissa tapauksissa oli tämä tehtävä yhtä pettävätä, kun meidän päivinäimme olisi antaa »Askungen» sadulle uskonnollis-siveellinen sisältö — yhtä pettävätä, koska kansanrunous alun pitäen on kaikkea tendensiä vailla. Kanaan satuhenkilöt olivat siis yhtä vähän kuin kansanrunouden muut sankarit tarkotettua olemaan minkäänlaisia esikuvia hurskaudesta, ja kertoja ei ollenkaan välittänyt siitä kysymyksestä, tekikö Abraham oikein, kun hän ajoi ulos Hagarin

ja Ismaelin korpeen, eli käyttäytyikö Jakob pojan tavoin kun hän petti vanhan isänsä.»

Kuinka kansanomainen tämä taru on, sen huomaa siitäkin, että Savon kansa on keskuudessaan tekaissut tästä tarusta legendan, joka kulkee »housunkauluspaini» nimellä. He ovat tajunneet paremmin tämän jättiläis-tonttu tarun hengen.

Schück lausuu vieläkin Jakob saduista seuraavata: »Se Jakob taas, joka on päähenkilö Labanin ja Esaun saduissa, on oikeammin komillinen olento, typi, jonka semiläinen kansanhumori on luonut. Hän on silminnähtävästi ollut lempihenkilö niissä kertomuksissa joilla Kanaan paimenet olivat huvitelleet toisiaan, kun he kaivon ääressä jouttivat karjojansa eli iltasin kokoontuivat kylän kadulle, ja Jakobin sadut ovat sentähden eipä niinkään vähän törkeitä; kaikki hienotunteisuus on näistä pois karsittu, *siveellinen käsitys tuntuu meistä virottavan raat'alta, ja meillä on sen-*

tähden enää vaikeata nauttia näistä törkeistä kansan pilajutuista.»

Mutta Paavo Virkkunen hän nauttii, ja hän väittää, että kaikki muut uskonnonopettajat Suomessa tekevät samoin, jota minä muuten en sittenkään tahdo vielä uskoa.

Suurella patoksella Paavo Virkkunen kertoo Jakobin paosta kotoaan. »Miten elävästi voikaan opetuksessa kuvata pakolaisen mielialaa, rauhattomuutta, pelkoa.» En tiedä miten elävästi se tapahtuu, *raamatusta siitä ei ole haikuaakaan.* Kun Jakob ja Rebekka olivat pettäneet sokean Isakin mitä kynillisimmällä tavalla — Schück'in mielestä raa'at moukat vieläkin kohtelevat sokeitaan täten — onhan niillä tukea raamatusta — kun Jakob oli jo petoksen kautta saanut siunauksen, niin ennen lähtöä Isak vielä lisää tätä siunauksien tulvaa kukkura mitalla. Petetty isä huuataa Jumalan siunausta pettäjälle, ja raamattu sanoo päälle päätteeksi: ja Jakob oli isälleen ja äidilleen kuuliainen ja lähti Paddam-Aramiin (Labanin luo.)

Tottelevainenko? Hänenhän piti paeta petetyn veljensä vihaa.

Paavo Virkkunen jatkaa »nuori mies ypöyksin synkässä erämaassa, petojen keskellä, kivi pääaluksena. Tarvitaanko parempaa taustaa pahan omantunnon tuskalle?» Miehelläkö omantunnon tuskia, joka oli saanut kaksi loistavata siunausta isältään, toisen vielä heti konnuutensa perästä, ja joka tiesi, että pettämänsä veli oli saanut isältään kirouksen.

Mitä sanotaan tällaisesta raamatun selityksestä? Eikö se tuomitse itseään!

Seuraavalla rivillä Paavo Virkkunen vetoaa omituiseen »klassilliseen» pedagogikkaan ja puhuu »mielikuvituksen toiminnasta». Niin, sitä tällainen selitys todellakin on. Raamatussa ei siitä virkata halaistua sanaa, päinvastoin Jumala taivaasta siunaa tätä petturi-poikaa mitä inhottavim-malla tavalla.

Vanhan testamentin yhteydessä Paavo Virkkunen myöskin mainitsee. »Jumalan kymmenet käskyt». Hän luulee, että ne pitävät paikkansa aina ja että

minäkään en voi olla niitä kunniottamatta. Luuleeko Paavo Virkkunen todellakin, että ne ovat Jumalan kirjottamat? Sillä kannallako uskonnon opettajan Suomessa armon vuonna 1906 olla pitää. En tiedä mitä ajatella?

Voin kumminkin sanoa, että kunnioitan niitä enemmän kuin Moses, joka ne paiskasi kallioon heti kun hän hiukan närkästyi. Lukekaa selityksiä niihin, ei Topeliuksen, vaan jonkun muun juutalaisen, niin ette tee lapsellisia kysymyksiä.

En pitemmältä aijo puhua näistä, muutama sana vaan ensimmäisestä ja viidenestä käskystä.

Kuka on se Herra Jumala, jota edellä ei muita Jumalia saa pitää?

Onko se Sinain jumala, tuo kauhistus, joka täytyi aidata Sinain kukkuralle, ettei se tuhoisi omaa valittua kansaansa. Onko se se Jumala, joka silloin tällöin uhkasi Moseksen henkeä, onko se se Herra Sebaot, joka on suurin murhajumala mikä tunnetaan?

Tämäkö on Paavo Virkkusen Juma-

la? En usko. Mutta sehän käskyt antoi. Siitä jumalasta siis on puhe.

Katolilaiset väittävät, että heidän Jumala-uskonsa on toinen kuin protestanttien. Mikä siis on se Jumala, jota ensimmäisen käskyn mukaan on palveltava? Vastausta en luule saavani Paavo Virkuksesta. Onko todellakin tarkoituksena, että se Jumala käsite, joka muodostettiin 3,000 vuotta sitte on taottava nykypolven päähän. Jos ei, niin mikä sitte? Sekö, joka tätä nykyä on uskonnonopettajien päässä. Jumalakäsite, niinkuin kaikki muu tässä maailmassa, on kehityksen alaista.

Tämä ensimmäisestä käskystä.

Mitä viidenteen käskyyn tulee, niin se mies, joka suuren kuullijakunnan edessä kirkossa kerran on rukoillut Jumalalta menestystä maan sotajoukolle maalla ja merellä, ei ole oikeutettu kysymään keltään, kunniottaako hän Jumalan kymmeniä käskyjä. Tehköön ensin itse tilinsä selväksi näitten käskyjen kanssa.

Ja sitte uudestaan esiintyy tuo uuden testamentin siveellisyyden epäjumakavuus

muka minulle. Piileekö tässä joku »pyhä» ilkeämielisyys? Miten syvältä onkaan Paavo Virkkunen perehtynyt jesuiittain taistelutapaan!

Minä siihen vastaan. Minä en pidä tätä siveellisyyttä ainoastaan epämukavana vaan myöskin mahdottomana nykyssä pappis-porvarillisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki on toisin kuin mitä Kristus tarkotti. Mutta kaikkein epämukavimpana pidän sitä Paavo Virkkusen tavoin uskovalle teologille ja pappismiehelle.

Tässä asiassa annan kuulusan romaanikirjottajan, äskeisen papin Gustav Frenssenin lausua sanansa:

»Silloin huomasivat papit taas aikansa tulleeaksi. He lykkäytyivät hiljalleen ja kauniisti »taivaallisen vapahtajan» ja ihmisten väliin. Tuo vanha huijaus ihmistyperyydellä ja ihmistuskalla alkoi taas, ja liikatulo täytti viekasten ja raukeitten pappien vatsan. Aivan niinkuin asian laita oli juutaankansan kesken, silloin kun jalo sankari eli.» *)

---

*) Frenssenistä sitatti.

Mitä taas Kristuksen siveysoppiin tulee lausuu tuo selväjärkinen, lämminsydäminen ja rohkea runoilija seuraavat merkilliset ja todet sanat:

Eikä edes hänen siveysoppinsa, niin ylevä kuin se onkin, sido lapsia sen ajan, joka on niin perin erilainen kaikkea sitä mitä hän ajatella taisi.

*   *   *

Paavo Virkkusen Kristuskäsité.

Se ei toden totta ole helppo saada selville tästä kirjasesta. En ole äskettäin lukenut niin usvaista selitystä. Olen joskus Saimaan ja Laatokan rantamilla nähnyt sellaisia maisemia, joissa saaret ovat sumuverhon takana kangastuksessa olleet mikä kohdallaan, mikä pääläeläällä, mikä mitenkin. Tällaisen utukuvan on Paavo Virkkunen luonut esille.

Ainoat mitkä, mitä selvyyteen tulee, eivät anna syytä toivomuksille, ovat viljalti esiintyvät herjaussanat. Ne minä jätän selitystä kaipaamattomina todistamaan kuinka syvälle Kristuksen oppi tavallisesti tunkee »uskovaiseen».

Mistä minä alan tässä sotkuisessa vyyhdessä? Mistä tahansa, asia ei siitä sen sotkusemmaksi tule.

»Näitten kertomusten (Uuden testamentin) riippumattomuus muista, ja muihin kaikkiin verraten omintakeinen ylevyys on sentään historiallisesti oleva kaiken keskustelun ulkopuolella». Niin Virkkunen väittää.

Niinpä niin. Ihmeellinen Logos oppi; se on apostoli Johanneksen keksintö; Paavali, joka oli kreikkalaisen sivistyksen saanut, ei koskaan nähnyt eikä kuulut Kristusta; ihmeet, niin hyvin syntyvästä, kuin elämästä ja kuolemasta, kaikki uuden uutukaisia.

Mitähän Frenssen sanoo tästä kirjasta?

»He keräsivät vanhat kirjat, joita uskollinen sankari nuoruutensa päivinä pelosta sykkivin sydämin oli tutkiskellut, ja neljä kummallista kertomusta hänen elämästään; tämän lisäksi ne kirjeet, jotka yllämainittu suuri, ihmeellinen liittolainen (Paavali) oli kirjottanut, sekä muutamia muita kirjoituksia, jotka käsittelivät hänen asiatansa, ja sitoivat

kaikki nämät toisiaan vastaan sotivat asiakirjat yhteen kirjaan, jolle antoivat nimeksi »pyhä kirja». Ja he sanoivat — ja useimmat uskoivat sen rehellisesti — että koko kirja oli kirjotettu Jumalan johdolla ja oli ilman vikoja ja ristiriitasuuksia.»

Keltä Jumala lainaisi?

Paavo Virkkunen ihmettelee minun »hämmästyttävää tietämättömyyttäni» omassa aineessani. Minä en muka tiedä, että suomalainen kansanrunous on paljon lainannut aiheita raamatusta. Rakas Paavo Virkkunen! Jospa en sitä tietäisi, en niin usein syntiä tekisi. Mutta asian laitahan on se, että Kalevalata opettaessani puhun yhtä paljon raamatusta kuin Kalevalasta. Kalevalahan on raamattua täynnä, paikoin laihemmassa, rumemmassa muodossa, paikoin paljon kauniimmassa.

Kuunnellaampa mitä todellinen tiede, ei teologinen, näistä asioista sanoo:

»Niinkuin näkyy ovat nämät legendat sangen vähän omintakeisia. Useimmat näistä ovat sellaisia, joita tavataan kaikessa legendakirjallisuudessa. Ne ovat

olleet yleisesti levinneitä kansankertomuksia, jotka jo *kauan ennen* Eliaan ja Elisan aikaa olivat kierrelleet kansan kesken Palestinassa ja jotka sovitettiin milloin yhteen milloin toiseen huomattuun henkilöön. Ensin sovitettiin ne Eliakseen, sittemmin Elisaan ja vihdoin Jesukseen ja keskiajan pyhimyksiin.»

Nämät pyhimystarut ovat uusimpien tutkimuksien mukaan mitä laajimmasti vaikuttaneet germaniseen kansanrunouteen ja tätä tietä myöskin meidän.

Kuka opettaja siis, useinkin vasten tahtoaan, joutuu raamatun kanssa tekemisiin? Ei suinkaa luonnontieteen opettaja niin usein kuin äidinkielen opettaja. Luonnontieteen opettaja saa hiukan puskea Moseksen kanssa, mutta äidinkielen opettaja joka askeleella töytää raamattuun. Mille kannalle on silloin asetuttava, väistääkö raamattua vai puhua siitä? Miksi väistää? Senkötähden, että uskonnonopettaja kädet ristissä nimittää raamatun taruja »pyhiksi kertomuksiksi»? Sehän olisi opettajan vapauden rajottamista. Ylenluonnollinen syntyy-

minen, tuonelaan astuminen, taivaaseen nouseminen ovat yhteisiä legendoja niin raamatulle kuin muittenkin kansojen tarustoille.

Jos raamatusta taas puhuu, niin millä tavalla on puhuttava? Frenssen sanoo tiedemiehistä:

»He päättivät — se oli rohkea teko — että he »tutkisivat kirjaa, niinkuin se olisi tavallinen kirja.»

Tälle kannalle minä asetun ja jään siitä huolimatta, että »uskovainen» Paavo Virkkunen vielä keksii 200 herjaussanaa lisää niihin satoihin, joita hänen nykyisessä tekeleessään vilisee.

Mutta tästä syntyy ristiriita koulun opetuksessa, ja se on tavalla tai toisella vältettävä. Paavo Virkkunen kutsuu tätä ristiriitaa »humbugiksi». Se on hänen käsityksensä. Mutta raamatunopetus itsessään jo on ristiriitaa täynnä. Frenssen kirjottaa:

»Pyhä kirja» sisältää monta uskonnollista ja historiallista erehdystä, useita eri uskonopetuksia, paljon jaloa inhimil-

lisyyttä, paljon pahaa ja kovaa ja paljon ristiriitaisia päätelmiä.»

Onko tämä taas vaan humbugia. Kuminkin minä luotan Frensseniin, sillä opissa, lahjoissa, rehellisessä totuuden etsimisessä y. m. minun täytyy asettaa hänet Paavo Virkkusen — tasalle.

Paavo Virkkunen on vihanvimmassa siitä, etten minä tunne kaikkia uskontunnustuksen käänkösvirheitä. En minä ole niitä kääntänyt enkä korrehturia lokenut. Pesen käteni.

Vanhassa katkismuksessa oli: astui alas helvettiin; nyt pitää kuulua: astui alas tuonelaan. Mikä rohkea, epokin-tekevä korjaus! Olen ollut niin kauvan ulkomailla, etten ole tietänyt sitä, että ruotsalaisten nimien kääntäminen on päässyt vauhtiin myöskin katkismuksen alalla. Helvetti sanahan on ruotsia, ja käännettäköö se vaan minun puolestani tuonelaksi. Mutta että erotus ei ole sen suurempi kuin entisen Paavo Snellmanin ja nykyisen Paavo Virkkusen välillä, siitä ei voi olla muuta kuin yksi mieli.

Mutta minä tiedän toisen paljoa suuremman käännösvirheen samassa uskonnustuksessa. Kun minä kävin koulua, oli: piinattiin Pontius Pilatuksen *alla*. Eräs toverini luuli kauan aikaa, että Pilatus oli 200 kilon mies, jonka *alla* Kristus piinattiin. Pojalla oli vilkas mielikuvitus, mutta niinpä hänestä onkin tullut suuri kirjailija. — Tämä virhe on myöskin korjattava harhaluulon välttämiseksi.

Paavo Wirkkunen ei tahdo uskoa, että Elisan ja Kristuksen ihmeet ovat usein melkein sanasta sanaan samanlaiset. »Sopisi verrata tarkemmin» hän sanoo. Minä vertaan:

2 K. K. XIV 42—44.

Ja mies tuli Baal-Salisasta ja toi Jumalan miehelle (Elisalle) uutisleipää, 20 ohraleipää ja uusia ohran jyviä pussissaan, ja hän sanoi: anna kansalle, että he saavat syödäkseen.

Ja palvelija sanoi: mitä, pitääkö minun antaa nämät sadalle miehelle? ja hän sanoi: anna kansalle tämä, että he sai-

sivat syödäkseen; sillä niin sanoi Herra: pitää syödä elääksensä.

Ja hän asetti ne (leivät) esille ja he söivät ja elivät Herran sanan jälkeen.

P. Joh. VI. 9.

9. Täällä on pieni poika, jolla on 5 ohraleipää ja kaksi pientä kalaa, mutta mitäpä se rittäisi niin monelle. 10. Mutta Jesus sanoi, käskekää kansa istumaan, ja siinä oli paljon heinää sillä paikalla. Silloin istuutuivat miehet alas, 5,000 luvultaan. 11. Mutta Jesus otti leivät, kiitti ja antoi opetuslapsille, mutta opetuslapset niille, jotka olivat istuutuneet alas; samoin myöskin ne pienet kalat, niin paljon kun heille piti (käännös tanskalaisesta raamatusta.)

Erotus ei ole suuri, ei suurempi kuin eri evankelistain kertomusten välillä. Jos olisin »uskovainen» kristitty, niinkuin Paavo Wirkkunen, sanoisin syyllä: »mikä hämmästyttävä tietämättömyys omassa opetusaineessa,» mutta koska en ole uskovainen sanon: erehtyä on inhimillistä.

Tähän eivät eri ihmeitten yhtäläisyydet suinkaan rajotu. Juuri tällaiset ihmeet kuin Kristuksen taikatemput, ovat, niinkuin Schüeck osottaa, yleisiä kaikkien kansojen kesken, tarvitsematta otaksua aina lainan tapahtuneen. En usko esim. että Thorin pukkien taru on laina Elisän ja Jesuksen tarusta, vaan germanilaisen kansan mielikuvituksen synnyttämä.

* * *

En pääse selvyYTEEN, mikä ajatus Paavo Virkkusella on helvettiopista, yhtä vähän kuin Kristuksen ylenluonnollisesta syntymisestä ja hänen jumaluudesta. Kaikki on usvaisten, hämärien sanojen peitossa. Siinä kohdassa, missä hän aina herjaa, on ajatus selvempää.

Jumalan mies Paavo Virkkunen, kirjottaa seuraavat tosikristityt sulokset sanat:

»Lopuksi en voi sanoa muuta, kuin että maisteri Lampén'in pitäisi hävetä, kehdatessaan puhua siitä, että Jesus langettaa tuomionsa »julmimman mit-

takaavan mukaan.» Kyllä näkee riittävän selvästi, että hänelle uusi testamentin on suljettu kirja, mutta niin taitamaton hän sentään tuskin on, että hän ei tiedä esim. Matteuksen 25:stä luvusta mitään — ja kuitenkin joutuu hirmuiseen vaivaan, ajatellessaan Jesuksen julmuutta; se on säädytöntä».

Mikä kaunis kukkavihko suomalaista uskonnollista kirjoitustapaa. Niin se on kuuluva!

Tämä paikka, Matteus 25, on raamatun katalimpia.

Ensin Kristus kertoo viisaista ja typeristä neitseistä. Sitte hän kertoo niistä miehistä, jotka olivat saaneet eri suuret punnat ja niitä eri tavalla hoitaneet. Lopuksi pannaan Kristuksen suuhun sanoja, jotka ilmaseisivat samalla sairaaloista kopeutta ja sairaaloista vihaa. Sanat kuuluvat:

30. Ja heittäkää kelvoton palvelija ulos *äärimäiseen pimeyteen*; siellä on oleva itku ja hammasten kiristys.

31. Mutta kun *Ihmisen poika tulee ihanuudessaan ja kaikki enkelit hänen*

kanssansa, silloin on hän istuva iha-
nuutensa valta istuimella.

32. Ja kaikki kansakunnat kokoontu-
vat hänen eteensä, ja hän on erottava
ne toisistaan niinkuin paimen erottaa
lampaat vuohista.

Nämätkö »vapahtajan» sanoja! Mikä
suuruuden hulluutta kärsivän telottajan
mielikuvitus! Jonkun Libyan auringon
paahtaman aavikon erakon keskipäivän
houreita!

*Sekö Paavo Virkkusen Kristus-
ihanne. Tätäkö kapittelia hän ennen
muita suosittelee minulle?*

Kuunnelkaamme viimeistä värssyä.

46. Ja he menevät erilleen, nämät
ijankaikkiseen kidutukseen toiset ijan-
kaikkiseen elämään.

Mikä, kaikkien pyhimysten nimessä,
Paavo Virkkusta vaivaa! Eikö tämä
rangastus vielä uskonnon yliopettajata
tyydytä. Mistä hän keksii julmempaa
rangastusta, kuin ijankaikkinen kidutus
on itkuineen, hammaskiristyksineen.
Eikö tämä ole »julminta mittakaavaa».

Nyt minua todellakin hävettää, ei

omat sanani, vaan se Kristus-ihanne, joka muka on uskonnonopettajan.

Mutta kuka sen on sanonut, että nämät ovat Kristuksen sanoja. Jos hän oli ihminen ja lausui näin, oli hän tietysti mielenvikainen, jos Jumala, ei hän suinkaan ole hyvä Jumala vaan ilkeimpiä, mitä ajatella voi.

Helvettiopista muutama sana. Mikäli muistan lajittelee Viktor Rydberg sen kolmeen osaan. Persialaiset, jolta juutalaiset lainasivat tämän kauniin opin ollessaan vankeina Babyloniassa ja joka oppi Kristuksen aikana oli tunkenut läpi kaikkien kansakerrosten, luulivat, että aikojen kuluttua helvetin asukkaat pääsevät ijankaikkiseen iloon. Kristuksen oppi oli, että vasta hänen tultuaan viimeiselle tuomiolle määrätään, kutka pääsevät taivaaseen kutka heitetään helvettiin ijankaikkisiksi ajoiksi. Mutta tyhmän kansan luulo meidän maassamme on, että heti kuoleman jälkeen joudutaan joko sinne eli tänne, joko taivaaseen eli helvettiin.

Tämä viimeinen laji helvettioppia lie-

nee kaikista ankarin. Odottaahan muka Kristuskin viimeseen päivään asti, ennenkuin tuomionsa langettaa. Siis onhan vainajaparoilla sentään vielä jokenkin pitkä n. s. »galgenfrist».

Tätä odotusaikaako Paavo Virkkunen ei soisi vainajille; senkötähden hänen mielestään Kristuksen oppi on liian mietoa. Luulisi sentään ijan-kaikkisen kidutuksen olevan riittävän tulipa se sitte päivää myöhemmin tahi aikasemmin.

Kristuksen suuhun työnnetään tämä moukkamainen mieletön oppi tuhka tiheään, profetoilla se on harvemmin suussa, mutta patriarkat, Moses ja raamatun muut vanhat miehet eivät antaneet mielensä painua tällaisista typeryyksistä.

* * *

Kristuksen ylenluonnollisesta syntymisestä, hänen jumaluudestaan antaa Paavo Virkkunen, niinkuin jo mainittiin, niin mystillisiä tiedonantoja, ettei niistä mitään käsitystä saa. Nekin sameat tiedonannot hukkuvat mielettömiin perso-

nallisiin herjauksiin. Onhan luonnollista, että eteenpäin pyrkivä teologi pitää ajatuksen vaihtoa näistä arkaluontoisista asioista hiukan epämurkuvana.

Painatan siis tähän, mitä Saksan suurin kirjailija, jalo pappi Frenssen tästä asiasta ajattelee.

»Ihminen oli hän (Kristus). Todistuksia on kylliksi siihen. Ensiksikin: Hän on itse sen sanonut. Toiseksi: Hän oli koko ajatustavassaan aikansa lapsi. Kolmanneksi: Hän oli perin omintakeinen henkilö. Neljänneksi: Hän oli maallisen elämänsä ajan kehityksen lain alainen. Viidenneksi: Hänen luonteensa ei ollut varsin vapaa virheistä. Kuidenneksi: Hän erehtyi, erittäinkin mitä tulee takasin palamiseensa ja Jumalan valtakunnan perustamiseen. . . Hän oli ihminen. Olipa että hän oli ihmeellisen hyvä, viisas ja rohkea, ei yksikään hänen teoistaan eikä ajatuksistaan ylety ihmiskyvyn yläpuolelle. Hän oli ihanin ihmislapsista.»

»Ja nyt me työnnämme luotamme kaiken sen, missä hän aikansa lapsena

eli muista syistä on tehnyt itsensä vi-
kapääksi erehdyksiin; *hänen uskonsa*
henkiolentoihin, hänen ihmeensä, hä-
nen uskonsa ruumiilliseen ylösnouse-
mukseen ja hänen uskonsa Jumalan
valtakunnan tulemiseen.

»Me emme hyväksy myöskään kaikkia
niitä oppeja, joita ihmiset Paavalista ja
evankelistoista lähtien ovat rakentaneet
kokoon Jumalasta ja vapahtajasta ja
niin paljosta muusta.»

»Me hylkäämme opin kolminaisuudesta,
syntiinlankeemuksesta, ijankaikkisesta
jumalan pojasta ja sovitukselta hänen
verensä kautta sekä ruumiin ylösnou-
semisesta. Miksi me uskosimme kaik-
kea tätä? Mitä on ylimalkaan kaikella
tällä tekemistä uskon kanssa. Nehän
kuuluvat tietoon. Nurinkuriseen tietoon.
Saksalainen tutkistelu on juurta jak-
sain ne kumonnut. Olkoonpa että ai-
konaan ovat olleet oikeutetut ja olleet
siunaukseksi ihmisyydelle ja suojeleva
aituus aralle vapahtajan kuvalle, nyt
niistä ei ole mitään hyötyä. Pois aituu-
det! *Ne jotka vielä kiinnittävät kat-*

seensa niihin, ovat tietämättömiä elitekopyhiä. Miten sulonen ja ihana onkaan sinun kuvasi, oi vapahtaja! Kuinka yksinkertanen ja lapsellinen sinun uskosi.»

Eikö tämä ole kuin lämmin kädenlyönti kaikelle yksinkertasellekin järejelle, kaikille ihmisen parhaimmille tunteille! Eikö se ole ikäänkuin herääminen pahan painajaisen kouristavista unista! Se tulee taholta, jonka äänellä pitäisi olla kantavuutta. Se on huuto suusta miehen, joka hyvillä edellytyksillä on antautunut uusimman tieteen tutkimiselle, joka omituisen avosydyämisesti sanoo viimeiset 5 vuotta istuneensa kirjojen ääressä, jotka koskettelevat Kristuksen elämää, joka kaiken tieteellisen kompetensinsa lisäksi liittää runoilijan henkevyuden ja kirjailijan herkän lausumiskyvyn. Se on tiedettä, suurmiehen idealistisen temperamentin kirkastamaa.

Paavo Virkkunen ei myöskään sano paheksuvansa tätä tiedettä, vaikka hän nähtävästi asettaa kotimaisen tieteen etusialle. Minun täytyy tunnustaa, että

olen juuri äsken lukenut erään kotimaisen miehen selitystä Salomonin Saarnaajasta, ja se teos tuotti minulle paljon enemmän viatonta iloa kuin Brandes'in selitys samasta kirjasta.

Mutta katsokaamme mitä jää järelelle toisesta uskonkappaleesta, jos se valaistaan todellisen tieteen lyhydellä. Kursiveraan sen, mikä jää järelelle, muu painetaan petitillä. Mahdolliset käänös-
virheet jätän Paavo Virkkusen korjattaviksi.

Minä uskon Jesuksen Kristuksen päälle, Jumalan ainoan pojan, meidän Herramme, joka sikisi Pyhästä Hengestä, *syntyi* neitseestä *Mariasta*, *piinattiin Pontius Pilatuksen aikana*, *ristin päällä kuoletettiin*, *haudattiin*, astui alas tuonelaan, kolmantena päivänä nousi ylös kuolleista, astui ylös taivaaseen, istuu isän Jumalan oikealla kädellä, sieltä on tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita.

Mikä järelelle jää, se on mahdollisesti historiallisesti totta, muu katoaa kuin kaste auringon säteistä.

Eikö tämän osottaminen juuri ollut minun ensimmäisen kirjoitukseni tarkoitusperä.

Jos siis Frenssenillä on oikein, mitenkä on päästävä siitä pälkäästä, johon uskonntiede on saattanut nykyisen uskonnon opetuksen.

Kristinuskko ja elämänilo.

Paavo Virkkunen asettaa tässä asiassa minun vastattavakseni vakavan kysymyksen. Hän kysyy: »missä ne ovat, nuo säälistävät nuoret, joille kristinuskko esitetään surun ja murheen ylistyksenä, joita opetetaan pitämään päätään kumarassa eikä pystyssä.» Minä vastaan: niitä nuoria, joille kristinuskko esitetään surun ja murheen ylistyksenä, tavataan yli koko Suomen maan, sillä niin kristinuskkoa esitetään yleensä.

Onko tämä *vakava* kysymys? Luuleeko Paavo Virkkunen, että pitäisi vastata: ei sellaista opeteta eikä ole opetettu. Paavo Virkkusen psykologia on erittäin mieltäkiin nittävätä. Hän ei tahdo tietää, että uskovaisten terminologia viljelee hyvin runsaasti »surun laakso» käsitettä. Tämä käsite asetetaan aina

vastakohdaksi taivaalle, jossa sen sijaan on ijankaikkinen ilo ja riemu. Hän ei muista kuulleensa, että maallinen elämä ei ole sitä oikeata elämätä, se on vaan sellaista varjoelämätä, jonkunlaista armonaikaa. Jesuksen suuhun pannaan seuraavat sanat: minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta. Missä hänen valtakuntansa siis on? Se on taivaassa. Kristitty siis ei vaella täällä maailmassa omassa valtakunnassaan; hän on maanpakolainen. Voiko maanpakolainen iloita ja riemuita? Voi, hän voi iloita ainoastaan sen perustuksella, että toivoo pääsevänsä omaan maahansa jälleen. Se on se toivo, joka antaa hänelle voimaa kärsiä maanpaon tuskat. Voiko tällasesta maanpakolaisesta sanoa, että hän rakastaa sitä maata, missä hän pakollisen pakoaikansa viettää, voiko sanoa, että hänen riemunsa on sen ympäristön aiheuttamaa, jossa hän ilmaa hengittää. Ei, hänen ilonsa aihe on muualta kotosin. Se on pelastuksen toivo, joka häntä elähyttää, eikä kiintymys siihen maahan, jossa pakollista

oloon pitää. Onko tällasesta ihmisestä hyötyä ja siunausta sille maalle, jossa oleilee?

Kuinka suunnattoman lavealle onkaan tuo Kristuksen suuhun pantu sana, minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta, vaikuttanut! Kuinka surkeat sen seuraukset! Niillä sanoilla on tukahutettu miljonien ihmisten pyrkimykset parempaan maalliseen elämään. Nämät sanat ovat työnnetyt kristikunnan monien orjaryhmien suuhun, kun ovat pyytäneet hoivaa maallisille tuskilleen; heille on huudettu: kärsi, kärsi, maailma ei ole sinun kotosi, se onkin vaan surunlaakso, tuolla ylhäällä saat palkan vaivoistasi, jos siivolla elät. — Tämä teema on ollut loistavan käsittelyn alasena siinä kuulussa romanissa, jonka Ruotsin etevä kirjailijatar, Selma Lagerlöf, joku vuosi takaperin julkasi nimellä »Antikristuksen ihmeitä». — Tällä sanalla on alinomaa isketty eteenpäin pyrkiviä sosialisteja päähän, ja siinä syy, miksi nämä niin syvästi vierovat ei ainoas-

taan oppia Kristuksesta vaan samalla myöskin Kristuksen oppia.

Eikö tällanen oppi ole »maailman manaamista»?! Maailmahan tämän opin mukaan on karkotuspaikka, jonkunlainen Siperia, josta huokaukset haikeat nousevat pyynnöllä päästä pois oikeaan kotimaahan.

Kuinka samanpitävät Jesuksen sanojen kanssa ovatkaan häntä paljoa vanhemman Buddan sanat Märalle (pakolaiselle) kun tämä tarjoaa Buddalle »maailman hallitusta» (vert. Math. 4 k.): »minä kyllä tiedän, että minulle valtakunta on varattu, mutta en maallista kuningaskuntaa halua.»

On todistettu, että Buddalaisilla Kristuksen aikaan oli lähetyssaarnaajia Palestiinassa. Tästä niin monenmoiset yhtäläisyydet Kristuksen ja Buddan ihmeitten ja sanojen välillä.

Kuka on maailman ruhtinas? Eikö se ole perkele! Me luterilaiset suomalaiset tiedämme kyllä, että oppi-isämme kävi yhtä kiivasta sotaa Jesuksen nimessä maailman ruhtinasta, perkelettä

vastaan, kuin hänen sijaistaan Roman paavia vastaan. Eikö se ole maailman manaamista, että paholaista nimitetään sen ruhtinaaksi?

Miksikä uskovaiset kutsuvat maailman lapsia? Eivätkö he sano niitä »suruttomiksi». Siis he itse ovat »surullisia», he ovat vakituksia »surunviljelijöitä». Eikö tätä opeteta »säälittävälle nuorukaisille»? Minä en luule, että on yhtäkään ripillä käynyttä nuorukaista Suomessa, joka ei tietäisi, ketä suruttomiksi kutsutaan. »Autuaat ovat murheelliset.» »Autuaat olette te, jotka täällä itkette, sillä te tulette nauramaan.» Mutta ei Paavo Virkkunenkaan ole aivan varma asiastaan, hän lausuu seuraavat varovaiset sanat: »tosiasia on se, että kristinuskoa myöskin voidaan nimittää ilon ja elämän ilon uskonnoksi.» Siis miksikä myöskin? Onko tämä erehdyksessä tullut tunnustus, että »surunlaakso» sentään on yleisempi.

Kuinka syvältä tämä »maailman suru»

on syöpynyt kansaamme, näkee siitäkin, että kansanlauluja on syntynyt, joissa tämä persialais-semitinen maailman selitys saa erittäin runollisen ja suomalais-vienon muodon: »Täällä pohjantähden alla j. n. e.» Kuinka synkäksi suomalaiset vieläkin käsittävät kristinuskon, selviää siitäkin, että uskovainen yhä karttaa puvussaan helakoita värejä. Ompa lahkoja, joissa naisen arvo on mennyttä, jos hänen puvussaan huomataan muita värivivahduksia kuin mustaa ja myrkyllisen tummansinistä, — surun värejä.

Kuka on nähnyt tuollasen uskovaisten jonon kulkevan kesäisen, kukkivan niityn yli? Luoja on tehnyt parastaan ilahuttaakseen ihmistä, auringon säteet hehkuvat keltaa, metsänreuna monenmoisia vihreävivahduksia, niitty on läikkyvän kirjava, helakka, hohtonen. Perhoset sadoissa eri värisissä puvuissaan liehuvat kirjakentän päällä, yksin turilaskin lentäessään näyttää punasta takinvuoriaan.

Silloin lähestyy uskovaisten, myöskin

saman Luojan luomien, musta seura. Synkkinä kuin korpit he perätysten hitaasti hiipivät kentän yli. Luojan iloista taulua he eivät kunniota katseellakaan, matalalla äänellä he puhuvat synnistä ja omasta lunastuksestaan ja »suruttomien» kadotuksesta ja maailman viieliäsydestä. Perhoset lehahtavat säikkyneinä loitolle niinkuin yölepakon lähestyessä, uunilintu lopettaa laulunsa ja neilikat ja metsäruusu sulkevat terälehtensä, sillä myrkyllinen anilinihaju uskovaisten tummansinisistä puvuista pyrkii tukahuttamaan kukkien tuoksun. Silloin Luoja lähettää pienen tuulenpuuskan, joka luo umpeen murhemiesten jälet. Kukat tuoksuavat taas, linnut laulavat ja värit hohtavat.

Näitten »mustien» valtakunta ei ole tästä maailmasta.

Paavo Virkkunen antaa vielä elävän kuvan siitä kuinka kristityt nuorukaiset ovat ilosta väkeä, kuinka heitä tavaan sadottain jopa tuhansittain yhdessä, kuinka he silloin riemutsevat ja ilakoiivat rattosassa nuoruuden ilossa. — To-

dellakin kummallisia nuorukaisia! Heidän vakaumuksenaan on, että heidän herransa ja mestarinsa on viimeisenä päivänä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita, on istuva isän Jumalan oikealla kädellä. He tietävät, että heidän mestarinsa kerrotaan sanoneen: monta on kutsuttu, mutta harvat valitut. Vi- lastessaan ympärilleen, on heidän mie- liinsä nouseva ajatus: näinköhän kaikki meistäkään pelastuu. Tietänevät myös- kin, että heidän läheisten omaistensa joukossa on monta, jotka eivät vaella n. s. Herran teitä, jotka siis armotta joutuvat ijankaikkiseen kadotukseen. — Ja kaikesta huolimatta he ilakoivat täyttä sydäntä. Hauskoja nuorukaisia!

Elkäämme ihmetelkö, heillä on ollut edeltäjänsä ja heillä on oleva seuraajansa. Fariseukset ilakoivat ja pilkkaa laskivat Kristuksen ristin ympärillä. Katoliset inkvisitorit eivät tienneet käryä niin hyvälle tuoksuavata kuin se, mikä lähti naisparan rinnoista, kuin ne tuli- silla raudoilla pois poltettiin. Se oli heistä taivaallisen tuoksun esimakua.

Kun uskovaiset huliganit Kristuksen kuvien siimeksessä tekevät samanlaisia Jumalalle otollisia töitä, poltellen, kiduttaen ja rääkäten uskomattomia, »suruttomia» juutalaisia, niin ei niitäkään suru painele. Olen vakuutettu, että he traktireissaan, työnsä tehtyään, ilakoivat rattosassa nuoruuden ilossa yhtä sydämellisesti, kuin Paavo Virkkusen nuorisoseurat. — Onhan omituista, että julmimmat huliganeista juuri ovat nuorukaisia.

Näin juuri äsken tällaisen hauskan nuorisoseuran. Kävelin Frankfurt am Mainin katua, kun eräs uskovainen nuorukainen pisti minulle keltasen lapun käteeni. Se oli kutsumus saapumaan uskonnolliseen kokoukseen. Seura, joka kokousta piti, oli nimeltään »Freie Christliche Mission». Katselin paperia tarkemmin. Siinä oli seuraava raamatunlauselause mottona: »Sana ristinpuusta on hulluutta *niille, jotka kadotukseen joutuvat; meille sen sijaan, jotka autuaiksi tulemme*, on se Jumalanvoima.» Varmoja nuorukaisia! Vaatimattomia

ja ilosia poikia. Menin kokoukseen. Hiljasia, siivoja miehiä, jotka kuuntelivat tarkkaan ja nöyrästi raamatun selitystä taivaan riemusta ja helvetin tullesta. Ajattelin: Herra anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä mitä he uskovat. Mutta siitä olin varma, ettei sentään suomalainen N. M. K. Y. tällasia hurjuuksia julkea eikä tahdo pinnattaa pääsylippuihinsa.

Kenenkä sanoja nämät ovat? Ne ovat tuon suuren tarsukselaisen apostolin, Paavalin, jonka oppi Kristuksesta kaikkien tieteellisesti sivistyneitten saksalaisten teologien käsityksen mukaan, niittenkin, jotka ovat hänen suuria ihailijoitaan, on kokoonpantu farisealaisjuutalaisesta, kreikkalais - stoalaisesta ja eritoten persialais-mithraseurojen opeista. Samoin he tietävät kertoa, ettei yhtään evankeliumia ole kirjoitettu, johon Paavalin vaikutus ei olisi ollut määräävä. — Jospa nuo nuorukaiset edes tietäsivät kuinka puhtaasti pakanallinen koko tuo oppi kadotuksesta

ja taivaasta on, niin eivät sillä myrkyttäisi ja häpäisisi itseään.

Ja Paavo Virkkunen, hän on ilonen poika, vaikka hän pitää Mateuksen 25 kap. Kristuksen *lempeän* tuomion todistuksena, vaikka sen mielestäni pitäisi karkottaa hymyn paatuneimmankin »uskovaisen» huulilta. Mutta voihan Paavo Virkkunen nauraa, sillä »suurin kysymys» hänelle on: »miten *minä* voitän ijankaikkisen elämän» (siv. 27).

Kun haaksirikko merellä tapahtuu, on kunkin hätääntyneen päämäärä vaan pelastaa itsensä. Muitten tuskille ja avunhuudoille on käännettävä selkä. Niitten parkuna ei tarvitse häiritä pelastunutta.

Miten korkea ja kaunis oppi!

Saksalaisten historiallisesta raamatuntutkimisesta.

Valtava on se liike, joka tätä nykyä panee kaikki Saksan huomatuimmat teologit kiihkeään työhön. Sen liikkeen tunnussana on: kuka oli Jesus. Tähän

kysymykseen pyritään vastaamaan ja sitä seulotaan puolelta jos toiseltakin. Kaikki nämä henkevät miehet ovat siitä yksimieliset, että ainoa tapa tätä kysymystä ratkaista on historiallinen tutkimustapa. Minkälainen oli se mi-
liöö, se henkinen pohja, josta Kristuk-
sen oppi kasvoi, josta se ravitsevimmat
nesteensä imi. Tutkitaan mitä muut
Kristuksen aikaset uskontunnustukset,
mitä filosofiset ajatussuunnat tiesivät
kertoa Jumalasta, maailmasta ja ihmi-
sestä sekä näitten suhteista toisiinsa.
Pengotaan esille, mitä vaan selville voi-
daan saada sadusealaisten, farisealais-
ten ja essealaisten maailmankatsomuk-
sesta, mitä tiedetään syrialaisista, joit-
ten kielestä kasvanutta, lavealle levin-
nyttä aramean murretta Kristuskin
käytti, näytetään toteen, mikä vaikutus
persialaisella uskonnolla oli ollut ensin
juutalaisiin ja sittemmin kaikkien Vähän-
Asian kansojen ajatuskantaan ja lopuksi
mikä asema kreikkalaisella filosofialla
oli silloksessa maailmassa. Evankeliu-
mit taas, niinkuin luonnollista on, on

pantu tarkimpien kritillisten ristituli-
en alasiksi, ja koko se niukka maallinen
kirjallisuus, mikä Kristuksesta on ole-
massa, otetaan tarkkaan kuulusteluun.
Työ on jättäjäismäistä ja lepää satojen
tutkijoitten hartijoilla.

Baselin professori Paul Wernle sanoo:
»tämä kysymys, kuka Kristus oli, pitää
nykyajan ihmisten mielet vireillä voi-
makkaammin, kuin ehkä minkään muun
aikasemman sukupolven.»

Ei tarvitse muuta kuin vilaista kirja-
kauppojen akkunoihin missä Saksan
kaupungissa tahansa, niin näkee joka
paikassa kymmeniä kirjoja, joissa kos-
ketellaan uskonnollista kysymystä.
Frenssenin »Hilligenleitä» myydään sa-
toja tuhansia, niitä kymmeniä vihko-
sia, jotka hänen Kristuskuvaansa joko
puolustavat tahi vastustavat, on saata-
vissa kaikkialla. Kirjakauppiaat väit-
tävät, että uskonnollisella kirjallisuudella
on tätä nykyä suurin menekki. Mah-
dotonta on luetella kaikkien kirjailijoi-
ten nimiä, vielä mahdottomampi niitten
teoksia lukea. Mutta mieltäkiinnittävätä

lukemista ne tarjoavat aivan yhtä paljon kuin itse romaani »Hilligenlei».

On luonnollista, että näitten tutkijoit-
ten tulokset eivät kaikissa kohdin mene
yhteen. On vasemmisto, on oikeisto,
on keskus syntynyt tutkijoit-
ten riveissä. Mutta muutamissa kohdin he ovat yk-
simielisiä joka mies. Luettelen niitä.
Raamattu ei ole Jumalan välittömän
ilmotuksen synnyttämä, enemmän kuin
muukaan kirjallinen merkkiteos. Ihmeet
ovat käsitettävät ja ymmärrettävät sa-
malla tavalla, kuin ihmeet missä tahansa
muussa legendakokoelmassa. Kristuksen
ylenluonnollinen syntyminen, hänen
ylösnousemisensa, hänen taivaaseen as-
tumisensa, hänen tuomiolle tulemisensa,
ovat Kristuksen ylistämiseksi seipitetyt
vuosikymmeniä hänen kuolemansa jäl-
keen. Näistä ei Jesuksella itsellään
yhtä vähän kuin hänen lähimäisillään
ollut minkäänlaista tietoa.

Olen koettanut kysellä kirjakaupoista,
eikö vanhan kannan miesten kirjatuk-
sia ole saatavissa. Siihen vastattiin:
menkää Greifowald'iin, sieltä ehkä saatte;

Saksan teologien paremmisto ei kirjota enää sellaista kirjallisuutta.

Tässä pieni poiminto saksalaisten teologien lausuntoja, mikäli ne koskevat ensimmäisessä kirjoituksessani kysymyksessä olleita seikkoja.

Vanhan Testamentin tutkijoista lienee kuuluisin prof. Gunkel Berlinistä. Hän lausuu Paradisitarusta: »Jokainen tietää, että Uuden Testamentin ja koko kristillisen dogmatikan mukaan paradisi-kertomus on tärkeimpiä kertomuksia, jopa Vanhan Testamentin ratkasevin tapaus. Koko pelastusoppi nojaa alussa ihmisten lankeemukseen ja lopussa Kristuksen pelastuskuolemaan. Mutta juuri tämä, niin perin tärkeä kertomus, on kaikkien niitten mielestä, jotka ylimalkaan voivat tulla kysymykseen, silkkä satu.» — Paavo Virkkunen, joka niin pöyhkeästi aikoo »riisua minun varustukseni» ja nuoruuden itsetietosuudella »rangaista» minua, ei Gunkelin mielestä voi tulla kysymykseenkään paradisi-kertomuksesta puhuttaessa. —

Jakobin taruista sama tutkija kirjoit-

taa: »Vanhassa Testamentissä on joukko paikkoja, jotka turmeltumatonta puhdasta tunnetta suurimmassa määrässä *loukkaavat* *). Jakob valehtelee ja pettää ja voittaa näin jumalallisen siunauksen! Ei yhtään moitteen sanaa lausuta julki tässä kertomuksessa». — Eikö nämät ole melkein sanasta sanaan minun lauseitani. — Gunkel jatkaa: »Mutta mitä on sanottava, kun kaiken lisäksi väitetään, että Jakob jumalallisen olennon kanssa on ruumis ruumista vastaan painiskellut; tosin on olemassa hurskas puhe, että se oli rukoustaistelu (Paavo Virkkunen: rukousahdingon »klassillinen ilmaus»); mutta satu itse ei siitä mitään tiedä, *sillä rukouksessa ei nyrjäytetä lonkkaluuta*. *)

Jos siis Paavo Virkkunen jatkaa Vanhan Testamentin opetusta kaikkea järkeä ja nykyajan etevimpiä teologeja vastustavalla tavalla, niin hän ei voi välttää, että hänet leimataan »jonglöriksi»,

---

*) Gunkel'in harventama.

*) Minun harventamani.

silmänkääntäjäksi, päälle päätteeksi selaseksi, jonka temput ovat niin alku-peräistä laatua, että toinen puoli hänen yleisöään hymyilee.

Paavo Virkkunen sanoo eräässä kohdassa, ettei uskonnonopetuksella ole mitään peljättävätä tieteen tutkimuksista. Juuri niin sanoo nykyinen paavikin. Peljättävätä tuskin, sillä tiede ei ole päälleikäypää, mutta pitäisihän tieteen toki avaaman lukijan silmät. Vai onko Gunkelin tieto tuollaista vastoin Jumalan tahtoa hankittua tietoa, josta Paavo Virkkunen puhuu, ja joka tieto tuo ikäviä seurauksia? —

Kristuksen ylenluonnollisesta syntymisestä Markus ei puhu. Sentähden ja muihinkin syihin nojaten tiedemiehet pitävät sitä vanhimpana. Markus alkaa evankeliuminsa Kristuksen kasteella. Helleniläinen lääkäri Lukas ja Matheuksen evankeliumin tekijä taas mainitsevat Kristuksen syntyneen Pyhästä Hengestä neitsyt Marian kautta. Johanneksen evankeliumin kirjottaja taas lainaa alkulauseensa kreikkalais-filolaisesta filo-

sofiasta ja väittää, että Kristus on sama kuin Jumala, maailman alusta ollut ja maailman luomisessa vaikuttanut. Näistä perin intresanteista kapitteleista ei tällä kertaa sen enempää.

Nyt on kysymys: mistä nämä nuoremmat evankeliumin kirjottajat ovat saaneet aiheita Kristuksen syntymisen taruun. Prof. Seydel antaa siitä merkittäviä tietoja, joita ei voitane vääräksi väittää, ja jotka jo suurelta osalta ovat yleisen tunnustuksen saaneet.

Prof. Seydel väittää nimittäin, että Kristuksen ja Buddan syntymistarut ovat aivan samanlaiset. Budda ilmenee eräälle kuninkaan puolisolalle, jolla lapsia ei entuudestaan ollut, yöllä unessa ja menee hänen kohtuunsa. Kuningatar kuuli unessa seuraavat sanat: *sinä tulet täytymään korkeinta riemua. Sinulle syntyy poika*, jonka jäsenet ovat kauniimmin kirjatut, *kuninkaallisen suvun jalo taimi, kuningasten ylevämielinen kuningas*. Kun hän jättää ihanuutensa, kuninkuutensa ja valtaistuimen, astuakseen, rakkaudesta koko maailmata koh-

taan, vapaana haluista, hurstkasten joukkoon, niin on hänen kunniaksensa tuleva kolmen maailman uhrin ja on hän oleva *Budda*, joka kaikille maailmoille ilon antaa kuolemattomuuden sulolla.» Vertaa evankeliumin kertomusta: »elä pelkää Maria, sinä olet armon löytänyt Jumalan edessä. Katso sinä tulet raskaaksi *ja olet synnyttävä pojan*, jolle olet antava nimen *Jesus*. Hän tulee suureksi ja on kutsuttava *Ylimäisen pojaksi* ja Herra Jumala on antava hänelle *Davidin hänen isänsä istuimen* ja hän on oleva Jakobin huoneen *kuningas ijankaikkisesti* ja hänen kuninkuudellaan ei pidä loppua oleman.»

Buddan äiti eli erossa miehestään raskautensa aikana, Josef niinikään Mariasta. Kun Budda syntyi, iloitsi koko maailma, taivaat julistivat hänen korkeuttaan, kuninkaat toivat lahjoja. Kun Kristus syntyi tapahtui samat ihmeet. Budda katosi kerran nuorena poikana, häntä haettiin, löydettiin viisasten miesten parista, joitten kanssa pohti syntyjä syviä = Kristus 12 vuotiaana tempe-

lissä. Budda vastaa vanhempien huomautuksiin samalla, mutta kunnioittavammalla tavalla, kuin Kristus. Buddaa pahat henget kiusaavat samalla tavalla kuin Kristusta. Buddalla oli opetuslapsia, jotka tekivät ihmeitä. Seydel jatkaa paralelleja Kristuksen kanssa ei ainoastaan ulkonaiseen elämään mutta myöskin oppiin nähden.

Buddan opilla oli Kristuksen aikaan lähetyssaarnaajia Palestiinassa, jonka johdosta prof. Schmidt väittää, että monet kohdat evankeliumeissa voivat olla lainoja Buddan opista, vaikka niitä ei voi todistaa, kun ovat suusanan kautta levinneet Kristuksen ympäristöön. Monet Herran sanat voivat niinkään olla lainoja, vaikka niitten alkuperä on tuntematon. Tämän yhteydessä mainittakoon, että tuntuu jokseenkin omituiselta lukea, että kiinalaisen Kongtsen (Konfutsen) opinkappaleita on: »mitä ette tahdo, että teille tehtäisiin, elkää tehkö myöskään muille.» Tämä on myöskin Kristuksen lause. Kristus on kärjistänyt tämän aatteen lauseella: mitä tah-

dotte, että muut teille tekisivät, se tehkää myöskin heille. Muutamia Buddan lauseita mainitsen esimerkeiksi: »minun käskyni on armon käsky kaikille, minun oppini ei tee erotusta ylhäisen eikä alhaisen, rikkaan eikä köyhän välillä, niinkuin vesi kaikki puhdistaa ja tuli kaikki polttaa, ja taivaassa on tilaa kaikille»; »on vaikeata olla rikas ja oppia käymään pelastuksen tietä»; »köyhien vaimojen lamput palavat koko yön, silloin kuin rikkaitten lamput sammuvat»; »aarre, jonka syvään hautaan kätkee, voi hävitä, se aarre taas, jota ei varas voi ryöstää, kerätään rakkaudella, hurskaudella, kohtuudella ja itsekuruksella»; »Vihaa ei koskaan vihalla kukisteta, se on ikunen laki, vihastuminen on hyvydellä, valhe totuudella voitettava»; »näin elämme onnellisina, vaikka ei olisi mitään, jota omaksemme sanoisinme»; »täten tulemme autuaitten jumalten kaltaiseksi.

Yhtäläisyydet ovat niin suuret, että 10-vuotias poika ja tyttö voi sanoa kuinka vastaava lause kuuluu Kristuk-

sen suusta. Kuinka samanlainen oppi ja kuinka samanlainen kehitys opilla! Buddalaisilla on luostareita; Buddalla on sijainen maanpäällä, Dalai Lama; buddalaisilla on mahtava papisto, joka on asettunut kansan opettajaksi, joka pitää huolen opin puhtaudesta, joka on kutonut Buddan ympärille ihmetaruston vielä rikkaamman ja kummallisemman kuin konsaan Kristuksen ympäri on kutoutunut hurskasten kristittyjen kautta.

Onpa yksi suunta saksalaisten tutki-
joitten riveissä, joka väittää, ettei Kris-
tusta ollenkaan ole ollut, vaan että Pa-
valin oppi on pantu Kristus nimisen
miehen suuhun. Tällä suunnalla on
muutamia nerokkaita puoltajata, mutta
sitä mieltä moni on, että Pavalin vai-
kutis kristinopin käsitykseen on arvaa-
mattoman suuri. Melkein kaikki ovat
yksimieliset siitä, että kaikki neljä evan-
keliumien kirjottajata katselevat kerto-
muksiaan Pavalin silmälaseilla mikä
enemmän mikä vähemmän. Senpätäh-
den myöskin useimmat valittavat sitä
suurta vaikeutta, mikä on edessä, kun

Kristuksesta tahtoo luoda eheän, historiallisen kuvan. Paavali ei tiedä Kristuksesta muuta kuin että hän on kuolleista noussut ihmisenpoika. En malta olla tässä lainaamatta prof. Pfleidererin erittäin vakuuttavata esitystä siitä maaperästä, josta kristillisyys, tuleva kristinoppi, nykyinen kirkonoppi on alkunsa saanut.

»Kuinka koviin kahleisiin kirjanoppi-neet lain kurituksella löivätään juutalaisten elämän ja sulkivat sen muun maailman yhteydestä, niin eivät voineet sitä kumminkaan estää, että juutalaisten ajatuksiin virtasi suuri joukko aineksia idästä ja lännestä, ja sekoitus juutalais-itämaalais-kreikkalaisista käsitystavoista syntyi, joka maaperää valmisti tulevalle uskonnolliselle uusmuodostukselle. Idästä (Babyloniasta ja Persiasta) tulivat aprikoimiset jumalallisista väliolennoista, hyvästä ja pahasta henkimaailmasta, ylösnousemisesta, viimeisestä tuomiosta ja tulevasta palkintopaikasta. Jumalalliset laatunimitykset, niinkuin Viisaus, Henki ja Sana, yksi-

löittiin personallisiksi välittäjiksi Jumalan ja maailman välillä persialaisten Amschaspanin eli arkkienkelin tapaan. Vanha käsitys »Jumalten läheteistä» (enkeleistä) purkautui kokonaiseksi henkijoukkokunnaksi, joitten päälliköillä oli määrätty tehtävät maailman hallituksessa. Ja niinkuin persialaisessa uskonossa hyvien henkien joukkoa ahdisti pahojen joukko, niinpä myöskin juutalaiset henkiolennot, vanhaan aikaan vaarattomia kansanuskon kummituksia, saivat langenneitten enkelien uskonnollisen merkityksen, jotka ylipäällikkönsä, Saatanan, johdolla muodostivat jumalata vihaavan valtakunnan. Saatanan itse, joka vielä Jobin kirjassa kuului Jumalan seurueeseen ja Jumalan virallisena syyttäjänä toimi ihmisiä vastaan, muuttui nyt Jumalan vastustajaksi ja maailman ruhtinaaksi, joka juutalaisten jumalanvaltakuntaa ahdisti. Hänen viekotuksestaan sanottiin synnin ja pahuuden tunkeutuvan Jumalan hyvään luomakuntaan ja hänen demoninsa pidettiin ruumiillisten ja henkisten sairast-

tuksien (pirun riivaamat) aiheuttajina. Näitten vihamielisten henkiolentojen aikaansaama tuska painoi kuin alpit tämän ajan ihmisten sieluja, niinhyvin juutalaisten kuin pakanain. Mutta niinkuin juutalaiset tämän käsityksensä taistelusta jumalallisen ja saatanallisen hallituksen välillä ilman epäilystä lainasivat persialaisilta, niin toivoivat he myöskin persialaisten tavoin jumalanherruuden tulevaa voittoa, jumalankansan pelastusta, yleistä maailmantuomiota ja kuolleitten ylösnousemista.

Nämä tulevaisuuden kuvittelut ovat »apokalyptisen» kirjallisuuden esineenä, joka kirjallisuus viime vuosisatoina ennen ja ensimmäisenä jälkeen K. s. mitä valtavimmin vaikutti juutalaiseen uskontoon. Näitten alun muodostaa Makabealaisten aikaan (165 e. K.) kirjoitettu Danielin kirja. Se sisältää jäljennöksen persialaisesta maailmanajan jaosta neljään periodiin, joka jäljennös on uskonnollinen historianfilosofia, jonka perusajatus on, että kohta tapahtuvan viimesen pakanallisen maailmanvalta-

kunnan (kreikkalais-makedonialaisen) häviön perästä ikunen pyhien s. o. juutalaisten valtakunta on nouseva. Niinkuin neljä pakanavaltakuntaa edustetaan eläintenmuodossa, niin näkee hän tulevan juutalaisen jumalanvaltakunnan edustettuna taivaan pilvista Jumalan edellä tulevan Ihmisenpojan muodon kautta, jota hän ehkä kuvittelee taivaalliseksi Messiakseksi, jommoimen mainitaan Sibyllan ja Henockin ennustuksissa. Vanha profetallinen toivo Messiaksen pelastusajasta Israelin kansan historiassa on täten saanut sen uuden käänteän, ettei se enää tule tapahtumaan luonnollis-historiallista tietä, vaan äkillisenä taivaasta lähtevänä ihmekatastrofina on jumalanvaltakunta tuleva ja lopettava koko silloisen maailmantilan. Tästä muodostui hallitseva ajatuskanta juutalaisuudessa, jonka myöskin vanhin kristillisyyks omisti. Kumminkin jäi odotetun Messiaksen henkilöön epävarmuus, hän kun joskus kuvilteltiin taivaasta tulevaksi yliluonnolliseksi olennoiksi (Sibylla, Henoch,

Esra), toisen kerran inhimilliseksi kuninkaaksi Davidin sukua (Salomonin psalmit), vieläpä joskus oli muotoa vailla, niin että Jumala yksin tulevissa aikakausissa hallitseisi. Mutta samanlaisena pysyi aina Jumalanvaltakunnan tulemisen murroksellinen ihmekaraktäri. Tätä ylenluonnollista alkuperää todistaa myöskin se seikka, että vaikka tämä valta tosin maailmassa tulee toteutumaan, sen onneen kumminkin tulevat osaa ottamaan muinaisaikojen hurskaat, jotka tätä tarkotusta varten nousevat haudoistaan elämään, samoin kuin jumalattomat iankaikkiseen kidutukseen. Myöskin tämä ensi kertaa Danielin kirjassa lausuttu toivomus kuolleitten ylösnousemisesta on todennäköisesti syntynyt persialaisesta vaikutuksesta ja läheisessä yhteydessä sen ajatuskannan kanssa, joka heillä oli maailmantuomiosta ja maailmanuudistuksesta. Myöhemmässä apokalypsissa (Henock, Esra, Baruch) tuli tähän myöskin käsitys tulevasta palkintopaikasta yksityisille sieluille: paradisi hurskaille ja gehenna eli helvetti

jumalattomille. Myöskin tämä käsitys kuolemattomuudesta ja sielujen autuaallisuudesta tahi epäautuaallisesta elämästä kuoleman jälkeen oli vanhalle israelilaiselle uskolle vielä tuntematon, kuului sen sijaan kaukaisimmilta ajoilta (ylösnousemisuskon ohella) persialaiseen ja egyptiläiseen uskontoon, kreikkalaisiin mysterioihin, orfiseen ja uuspytagorealaisiin jumalanpalvelusyhdistyksiin, ja näistä on kaikella todennäköisyydellä yksityiset piirteet tuossa tulevaisuuden kirjavassa kuvittelussa periytyneet juutalaiseen apokalypsiin.

Sillä lähinnä itämaalaista oppia aikaansai kreikkalainen uskontofilosofia syvälleikävän vaikutuksen juutalaisten uskonnollisiin ajatuksiin, erittäinkin Aleksandriassa viimeisten esikristillisten vuosisatojen aikana. Jo Salomonin »Viisaudenkirja» on todistus juutalaisen uskon ja kreikkalaisen (stoalaisen ja platonisen) filosofian sekotuksesta; sen kypsynein hedelmä on meille säilynyt aleksandrialaisjuutalaisen filosofin ja teologin Filon kirjoituksissa (20 ennen

54:ään vuoteen j. K.), joka rohkeilla allegorisilla selitystavoilla koetti kansansa pyhiin kirjoihin sovittaa Platon ja stoalaisten ajatuksia ja siten yhdistää juutalaisen uskon aikansa kreikkalaiseen ajatustapaan. Filon maailmankatsomus oli myöskin dualistinen, mutta ei se ollut tuo juutalaisessa apokalypsisissa vallitseva vastakohta nykyisen ja tulevan maailman välillä, vaan helleniläinen vastakohta aistillis-näkyvän ja ylenluonnollis-idealisen maailman välillä. Jumala on Filon mukaan puhdas henki, josta kaikki hyvät lahjat ja ainoastaan hyvää välittömästi vuotaa — paha on hänen suomaan alhaisten henkien vaikutusta. Välitys Jumalan ja maailman välillä tapahtuu ruumiittomien voimien eli ideoitten eli enkelien kautta, joitten päässä on Logos (Joh. evankel. sana), joka samalla on maailmata järjestävä järki ja personoitu ilmestyssana; hän on nimeltään Jumalan »ainokainen (ensinsyntynyt) poika ja kuva», »toinen Jumala», luomisen ja kaiken ilmestyksen välittäjä, ylimäinen pappi ja ihmis-

ten puollustaja, heidän opettajansa, lääkärinsä, ohjaaja ja kulettaja maallisesta kyläpaikasta taivaalliseen kotiin. Sillä ihmisten sielu on, niinkuin Filo Platonin mukaan opettaa, ylhäisistä ideamaailmoista alasvaipunut ja maalliseen ruumiiseen niinkuin vankilaan kytketty, sen tehtävä sentähden on tästä aistimaailmasta irtautua ja kohota ideamaailmaan. Mutta tämä ei ole sille mahdollista omasta voimasta, vaan ainoastaan välittäjä Logoksen jumalallisen avun kautta (tässä on teologinen käänne Platon ajatuksesta jumal-inhimillisen »Eroksen» (rakkauden) lunastavasta voimasta). Logos on se, joka armahtavasta säälistä lasen ihmisten sieluihin ja myrskyisestä katoovaisuuden merestä kohottaa jumalan yhteyteen, vihkii Jumalan tempeliksi.»

Joka hiemankin tarkkaavaisesti on lukenut nämä oppineen teologin sanat, huomaa selvästi, että niissä piilee melkein täydellisenä kirkkomme oppi. Oliko se Kristuksen oppi, sitä on vaikeata sanoa, sillä siitä meillä ei

ole varmaa tietoa, mutta että se on evankeliumien ja Pavalin oppia, se on taas sitä selvempää. Kuka voikaan paremmin kuin Pavali kerätä kaikki nämät sen aikuisten uskonoppien eri piirteet, hän kun tunsikin kreikkalaisen filosofian tarkoin, niin myös juutalaisten opit ja syrialaisena oli perehtynyt persialaisen Mitran ja uskonnollisten veljeskuntien mystillisiin uskonmenoihin.

Mistä on siis peräsin oppi saatanasta ja pahan valtakunnasta, oppi taivaan autuudesta, maailmantuomiosta, helvetistä, Messiaksesta, ihmisenpojasta ja tuhatvuotisesta valtakunnasta? Persiasta ja persialaisilta, joihin juutalaiset tutustuivat läheisesti Babelin vankeudessa ollessaan. Mistä Johanneksen Logos, Kristus, oppi? Platon ja Filon kirjoituksista.

Vielä tänäkin päivänä painaa saatanan, viimeisen tuomion ja helvetin oppi »kuin alpit» meidän kansamme hartioita; jospa se edes tietäisi, ettei tämä oppi ole lähtenyt Jumalan suusta, vaan

Gedrosian ja Karmanian hieta-aavikoitten asukasten auringon paahtamista aivoista, niin alpit ehkä eivät olisi niin raskaat kantaa.

Kun on lukenut tämän saksalaisen teologin sanat ja sitte vilkasee Paavo Virkkusen tekeleesen, niin tuntuu siltä kun valosasta salista yhtäkki humah-
taisi savupirttiin, jossa pärevalo juuri valasee lähintä ympärystä, mutta jossa savu ja mystillinen pilkkosen pimeä peittää lakeisen, seinät, nurkat ja oven. Lopuksi en raski olla uudestaan ikuisuttamasta Paavo Virkkusen ajatuksia näistä asioista.

Tämä maisteri Lampén'in uskonnonhistoriallinen tekele on tosiaan liian halpa voidakseen vaatia vakavata käsittelyä. Taaskin todistus niin täydellisestä tietämättömyydestä näissä asioissa, että hämmästyksellä kysyy itseltänsä, onko maisteri Lampén kuvitellut saavansa rankaisematta leikkiä asiantuntijaa alalla, jolla hänellä ei ole yhtään kunnollista tietoa. Jokunenkaan tuntemus uudenaikaisesta uuden testamentin kritiikistä ja Jeesuksen elämän tutkimuksesta olisi pidättänyt maisteri Lampén'ia näin perinpohjaisesti kompastumasta. *Miten eriävät mielipiteet ja tulokset*

lienevätkin tässä vilkkaassa ja suurenmoisessa tutkimuksessa, niin eipä ole tietääkseni yksikään tutkija etsinyt evankeliumien kertomusten lähteitä — kreikkalaisesta tai muusta mytologiasta. Näiden kertomusten riippumattomuus muista ja muihin kaikkiin verraten omintakeinen ylevyys on sentään historiallisesti oleva kaiken keskustelun ulkopuolella.

Jos tämä on Paavo Wirkkusen rehellinen vakaumus, mitä silloin on sanottava hänen opinnoistaan?

Eikö tämä ole kaunis kukkavihko suomalaisen teologin syvällistä oppia, arastelematonta itsetietosuutta, kirjotustavan hienoutta ja korkeata kultturia?

Jenan prof. Rein, jonka nimellä on yhtä vakava kaiku Saksassa kuin hänen arvokkaalla kaimallaan meidän maassamme, sanoo väittelyissään näistä asioista: »difficile est, satiram non scribere». Minä sanon sen suomeksi: vaikeaksi käy olla kirjottamatta ivaa.

Mikä oivallinen ihmistyyppi, tuo kerskuva, itserakas, kaikki omasta mielestään nuuskaksi murskaava Paavo Wirkkunen! Sellanen tavataan myöskin Juhani Ahon novellissa: »Hellmanin herra».

Pedagoginen humbugi.

Paavo Virkkunen väittää, että minun ajatukseni uskonnon opetuksesta on »viheliäisintä humbugia, mitä meillä milloinkaan kouluasioista on kirjoitettu».

Niinpä niin!

Tämä antaa minulle hakemattoman aiheen tarkastella »pedagogista humbugia» lähemmin.

Mikä on humbugi? Humbugi on ihmisten pettämistä todellisuuden varjolla. Tehdas, joka valmistaa polkupyöriä, joilla on polkupyörän muoto, mutta jotka eivät kestä ajaa, on humbugitehdas. Opetus, joka totuuksina neuvoa asioita, jotka eivät kestä minkäänlaista arvostelua, on humbugiopetusta. Mikä opetus meidän kouluissamme on humbugiopetusta? Se on uskonnonopetus, sellasena kuin Paavo Virkkunen väittää sitä meidän kouluissamme opetetavan. Todistus.

Tärkeimmät opinkappaleet uskonnon-opetuksessa eivät kestä järjen, kokemuksen eikä historiallisen tutkimuksen

tarkastelua. Ne ovat traditioneja, dogmeja, humbugia. Syntiinlankeemus on todistettu taruksi, se ei perustu järkeen, ja luonnontiede sen vääräksi väittää. Ihminen ei ole langennut, vaan nousee yhä. Ihmeet niin Vanhassa kuin Uudessa Testamentissa ovat hurskasten ihmisten mielikuvituksia, todellista perustusta vailla. Kristus ei ole syntynyt ylenluonnollisella tavalla yhtä vähän kuin Budda tahi Plato, joista myöskin sitä on väitetty. Ei hän ole noussut kuolleista yhtä vähän kuin Adonis, Attis tahi Osiris, ja että Kristus tulisi viimeisenä päivänä tuomitsemaan eläviä ja kuolleita, siitä hänellä itsellään ei ole ollut minkäänlaista tietoa, vaan sen ovat hurskaat miehet vuosikausia hänen kuolemansa jälkeen hänen suuhunsa sepittäneet. — Siis uskonnonopetuksen pääpylväät ovat harhaluuloja.

Humbugin turmiollisuus ei näyttäydy niin räikeässä muodossa, ennenkuin sen ihmiset humbugiksi oivaltavat. Mutta nyt on asian laita se, että meidän koulunkäyneet sen humbugiksi tietävät ja

suureksi osaksi sen siksi tunnustavat. Tilastollisia todistuksia on vaikea saada esille, sillä kuka tarkoin voi tutkia syitä ja munaskuita. Kaikki tietävät kumminkin, että koulujemme yläluokkien oppilasten joukossa tapaa sellasia, jotka suorastaan vihaavat ihmestimaria Kristusta, toisia, jotka eivät hänen jumaluuttaan usko, mutta jotka hakevat ja tarvitsevat uskonnollisuutta, kolmansia, jotka ovat aivan välinpitämättömiä ja neljänsiä, jotka hartaudella antautuvat opettajan ohjattaviksi. Vaarallimmat kansan tulevaisuudelle ovat nuo välinpitämättömät, ja niitä lienee aina suurin prosentti.

Jonkunlaisen todistuksen tästä uskonnonopetuksen vaikutuksesta antaa meille sivistyneen säätyemme, lyseoitten läpi käyneet täysikäiset jäsenet. Kuinka moni heistä käy kirkossa? Kuinka moni käy Herran ehtoollisella? Viime mainitusta kohdasta todellakin voisi saada tilastollisia tietoja. Kuinka tosi ja meidän oloihin soveltuva onkaan kuulusan saksalaisen pedagogin, prof.

Reinin, lausunto: »riippikoulu muuttuu nykyään suurimmalle osalle nuorisomme jäähyväisjuhla kirkosta». Yhtä suurella syyllä voisi sanoa, että päästötutkinnot kouluistamme muuttuvat suu-
relle osalle oppilaista jäähyväisjuhliksi ei ainoastaan Kristinopista vaan myös-
kin, mikä paljon vaarallisempaa on, jäähyväisjuhliksi kaikesta uskonnolli-
suudesta.

Vakava sana kaikille kansan parasta harrastaville kansalaisille! Onko suotavata, että tällaista menettelyä jatke-
taan? Onko suotavata, että yhä edel-
leen annetaan kouluissamme uskonnon-
opetusta, jossa jumalallisina totuuksina
tyrkytetään nuorisomme päähän ajatus-
tapoja, jotka sotivat järkeä, kokemusta
ja tieteen totuuksia vastaan? Onko
suotavata, että Kristuksen merkitys
meille väitetään olevan siinä, että hän
on Jumalan ainokainen poika, joka on
lähetetty maailmaan kuolemaan ihmis-
ten syntein edestä, — jotka muka ovat
perintönä kulkeneet tarumaisen Adamin
syntiinlankeemisesta saakka — ja jonka

kuolemansa kautta hän muka on pelastanut meidät kadotuksen vallasta? Jos ylimalkaan uskonnollisille tunteille arvoa on suotava, niin tähän on vastattava kieltävästi, sillä tällainen merkitys Kristuksella nykyaikaan ei enää voi olla ihmisten mielissä eikä sitä saada tyrkytetyksi enää nuorisoonkaan. Vaara on tarjolla, että oppiva nuoriso heittää, niinkuin sanotaan, »lapsen ulos pesuveden mukana.»

Vai luuleeko joku uskonnonopettaja voivansa kääntää kehityksen kulkua taaksepäin? Sitä ihmistä ei ole, joka tyhjäksi tekee Kopernikuksen, Galilein, Cartesiuksen ja Darwinin elämän työt. Vielä vaikeampi toimi lienee tehdä tyhjäksi historiallisen uskontokritikin tulokset. Dogmien aika on ohi, katkismuksen ja tarujen ja ihmeitten aika niinikään; jos uskonnollisuutta tahdotaan säilyttää, on näistä täydelleen luovuttava.

Kuka uskonnollisuudelle kuoppaa kaivaa? Ei suinkaan vapaauskokset, vaan juuri dogmatiset ja taikauskokset uskon-

nonopettajat itse. Joka opettaa mahdolltomuuksia tosina, hän ei voi muuta aikaansaada, kuin että opetettava samalla kun hän huomaa mahdolltomuudet, myöskin epäilee totuuksia. Bismark alkaa ensimmäisen kapittelinsa kirjassaan »Gedanken und Erinnerungen» seuraavalla ivalla: »*Normaalina* valtion opetuksen hedelmänä jätin minä pääsiäisenä 1832 koulun *panteistina*». Uskonnonopetus oli kumminkin käynyt aivan vastakkaiseen suuntaan.

Paavo Virkkunen kirjottaa uskonnonopetuksesta: »juuri sepä on yhdistävänä siltana kirjavien opetusainesten saaristossa, *sepä luo kokonaisuutta ja yhtenäisyyttä kouluohjelmaan.*» Oi jospa niin olisi! Kaksisataa vuotta sitte se sellainen oli, nyt se ei kokoa eikä yhdistä, se repii kaikki hajalle, ja sentähden juuri se on niin vaarallista todelliselle uskonnollisuudelle.

P. Virkkunen jatkaa: tämä »mielensuuntaa muodostavana aineena» tulee yhdessä historian ja kirjallisuuden

kanssa siveellistä luonteenkehitystä eniten edistäväksi oppiaineeksi.»

Muodostaako tämä opetus mielen-suuntaa? Annan suunvuoron eräälle saksalaiselle oppineelle prof. Thrändorffille, joka tästä asiasta pedagogisessa aikakauskirjassa lausuu seuraavat todet sanat: »tällä lujarakenteisella maailman- ja elämänkatsomuksella astuvat jo pitkät, pitkät ajat meidän kymnasis-timme, realilyseolaisemme ja semina-rilaisemme ulos elämään, ja mitä me näemme? Pintapuolisilla individeillä pilaa ja ivaa uskontoa ja siveyttä koh-taan, totisemmalla epäilystä ja senjäl-keen vahva kallistuminen Häckelin »Welträtsel»iin ja Nietzschen »Jenseits von Gut und Böse.» Minne jää sitte tuo lujarakenteinen maailmankatsomus, jonka koulu luuli antaneensa eväiksi kasvateilleen? Se jää sinne, jossa se aina on ollut — koulukoppaan. Tuo niin »lujarakenteinen maailmankatso-mus» ei sittenkään ollut muuta kuin oppikirja ja vihko. Opettajassa se *lie-nee todellakin ollut* maailmankatsomus,

oppilaissa se oli ainoastaan selitys maailmankatsomuksesta. Että tämä selitys taas oppilaassa muuttuisi maailmankatsomukseksi, on oletaminen, jonka ontous jo jokaiselle psykologisesti hiemankin kehittyneelle ilman muuta pitäisi olla selvillä.»

Missä on siis uskonnonopetuksen yhdistävä ja kokoova voima? Se on Paavo Virkkusen mielikuvituksessa. Olin ensimmäisessä kirjoituksessani valittanut sellasten opettajien surkeata kohtaloa, jotka epäilevät raamatun totuuksia, mutta oppikirjan takia ovat pakotetut niin opettamaan. Tämä ei ole loukkaus, se on hellintä sydämellisintä myötätuntosuutta näitä arkoja, totuutta ja-noovia sieluja kohtaan. Ajattelen kansakouluopettaja parkoja etupäässä, jotka kaikki ovat pakotetut uskontoa opettamaan. Paavo Virkkunen leimaa nämä sanat *ilveilyksi*. Sen kyllä tiedän, että sen tyypiset uskonnonopettajat kuin Paavo Virkkunen on, eivät koskaan tunne epäilystä, he ovat »ruvenneet» teologeiksi ja puolustavat a priori kaik-

kea mitä raamatussa on, silmiään räpättämättä. Heistä ei ristiriidat omassa opetusaineessa merkitse mitään. Kun minä sanon, että Kristuksen kuvaa loukkaa tuo hänelle kuulumaton julman tuomarin virka, niin Paavo Virkkunen vaan ilosena huudahtaa: hävetkää, seisoothan raamatussa: »en minä tullut maailmaa tuomitsemaan.» Kun minä sanon, että suurin osa ihmisiä joutuu helvettiin ja todistan sen raamatun sanoilla, niin hän yhtä tyytyväisenä huudahtaa: »hävetkää. Johannes sanoo: sitä varten Jumalan Poika ilmestyi, että hän perkeleen työt särkeisi. Tämä mies ymmärsi häntäkin jotakin kristinuskosta». — Niin, kuka se mies oli? Oliko se todellakin apostoli Johannes? Oppineet väittävät, ettei se hän ollut, ja väittävät sitä paitsi, ettei tämän evankeliumin kirjottaja Kristuksesta mitään tiennyt, mutta sen enemmän kristinopista. Tämänkö tähden Paavo Virkkunen minua pyytää lukemaan Paavalialia ja Johannesta. Minä juuri sentähden en niitä lue, vaan luen Markusta

ja Luukasta. Minä vieroan tuota opetuslasta, »jota Kristus rakasti», joka tunkeutuu hänen ryntäilleen, joka apokryfisessa evankeulimissa mainitaan tytön näköseksi, ja joka aina sellasena esitetään alttaritauluissa. Oppineet saksalaiset jakavat minun kanssani vastenmielisyyttä tätä tendenssievankeliumia kohtaan. — Jos minä väittäisin Markuksen mukaan, että Maria ja Kristuksen veljet pitivät Kristusta mielipuolena ja Kristus heitä kohteli tylästi, niin Paavo Virkkunen varmaankin vastaisi: hävetkää, sanoohan Johannes, että Maria ja hän itse olivat koko ajan Kristuksen ristin juurella. Että Markus väittää tämän vääräksi, se ei Paavo Virkkusta vaivaisi hetkeäkään. Joskus tämä uskonnollinen virtuoosi hieman erehtyy apologetisessa varmuudessaan, kun hän esim. suosittaa Matteuksen 25 k. Kristuksen laupiuden todistuksena.

Jos siis Paavo Virkkunen ei koskaan ole tuntenut epäilystä, eikä luule sitä muittenkaan uskonnonopettajien tuntevan, niin se olkoon hänen uskonsa.

Minä uskonnonopettajien kunniaksi väitän päinvastaista.

Vaikka Saksan kouluissa uskontoa ei opetettane dogmatisemmin kuin meilläkään, ovat useat pedagogit sangen tyytymättömät nykyseen opetustapaan. Jenan prof. Rein kirjottaa: »muista-kaamme, että jo Schleiermacher sen erehdyksen perinpohjin hävitti, että uskonto olisi dogmatisen opetuksen avulla opittavissa. Mutta Schleiermacherista huolimatta, jota virallinen maailma sekä valtiossa että kirkossa kyllä kunnioitti, vaikkei noudattanut, on kumminkin painopiste uskonnollisessa nuortenopetuksessa vielä dogmatikassa, aivan niinkuin hengettömät ja tunneköyhät opettajat vanhojen kielten opetuksessa kielioppia tyrkyttävät, aivan niinkuin kirjallisuus sitä varten olisi olemassa, että esimerkkejä tarjoisi kieliopillisille säännöille. Sen lisäksi vielä kehutaan tällaista opetusta erittäin perusteelliseksi. Niin, siinä merkityksessä se sitä on, että se perusteellisen viertottavasti vaikuttaa, edellisessä pois

evankeliumista, jälkimäisessä klassikkoitten lukemisesta.

Ja tästä huolimatta todellinen usko ei vielä ole kuollut.

Ihmisessä mahtaa olla paljon uskontoa, sanomme Jean Paulin kanssa, kun käytännössä oleva teologinen opetus ei vieläkään ole kyennyt sitä täydellisesti tukahduttamaan.»

Minkä arvon Paavo Virkkunen antaa tällaisten miesten lausunnoille, sitä en tiedä, minusta niissä piilee suuri totuus. Voipiko selvemmin lausua julksen ajatuksen, että uskonnonopetus, sellasena kun sitä koulussa tarjotaan Paavo Virkkusen reseptin mukaan, nyttemmin on »humbugia». Eikö näittenkin kuulusien miesten mielestä uskonollisuuden hävittäjät ole haettavat juuri sen aineen opettajien joukosta?

Vaikkapa ei tähän käsittelyyn kuulu-kaan antaa ohjeita uuden aikasen uskonnonopetuksen muodostamisesta, tahdon kumminkin lyhyesti viitata, mihin suuntaan se minun mielestäni olisi ohjattava. Alaluokilla on luetettava joku

evankeliumi, Markus tahi mieluummin sulosempi kertoja Lukas, siten että jokanen sana luetaan. Ihmeet ja todet ovat niin sekoutuneet yhteen, ettei niitä mikään kritikki toisistaan erota. Luku-kirjaa ei tarvita, sillä tuo kreikkalainen lääkäri Lukas, kilpailee menestys-sellä lapsellisessa sulossa Topeliuk-semme kanssa. Se on luettava aivan samalla tavalla, kuin mikä legendakirja tahansa, aivan niinkuin Kalevala ih-meineen päivineen. Kristuksen oppi on selitettävä vertauksiensa ja opetus-lauseittensa perustuksella, ei ihmeta-rujen. Varttuneemmalla ijällä on an-nettava historiallinen kuvaus juutalai-suuden kehityksestä hämärästä luon-nonpalveluksesta profettojen jalompaan, henkevämpään Jumalakäsitteeseen. Mui-ten maailmanuskontojen syntymisestä ja kehityksestä niinkuin Buddan, per-sialaisten ja egyptiläisten, sekä niiden vaikutuksista juutalaisuuteen ja kristil-lisyyteen on annettava tarkka selko. Kreikkalaisen filosofian, Kristuksen ai-kuisten mysterioitten opit, niin tärkeät

Paavalin ja kristillisen kirkon oppien selittämiseksi, ovat niinkään perusteellisesti luettavat. Kirkon kehitys jonkun puolueettoman historian avulla. Lopuksi seikkaperäinen selonteko nykyajan valtavimmista uskonsuunnista, niinkuin ortodoksiasta, rationalismista, pietismistä, panteismistä, ateismista ja kehitysopista, eikä kirkon lahkoista. Dogmatikka ja katekismus eivät ole erillään luettavat, vaan sisältyvät kirkon historiaan.

Prof. Rein lausuu: »jollei uskonnon-opettaja tutustuta varttuneempaa nuorisoa näihin päävirtauksiin, niin tekee tämä sen ominpäinsä ja, kun ohjaus puuttuu, usein kerrassaan sielua tuhoavalla tavalla.»

Miten vaativa ja väärä onkaan tuo »uskonto»-nimitys meidän koulujemme ohjelmissa. Eihän se ole uskontoa, sehän on kristinuskoa eli oikeammin oppia Kristuksesta. Uskontoa opettakoon kukin opettaja ensimmäisestä viimeeseen saakka, ei vähimmin harjotusainetten opettajat, sillä kunkin aineen tarkoitus

on kehittää oppilaan totuuden, rakkauden, toimintahalun tahi kauneuden tunteita, jotka yhdistyneinä juuri muodostavat uskonnollisen mielialan. Ei uskonto voi olla mikään erityinen oppiaine, eikä sitä voi pöntätä päähän niinkuin kielioppia, se on tunnelma, joka on syntyvä koulun yhteisestä toiminnasta. Uskontosuunta taas opetetaan historiallisesti ja kirjallisuutta lukemalla, ja tämä uskottakoon historian, äidinkielen ja luonnontieteitten opettajan käsiin.

Näin ja ainoastaan tällä tavoin, saada uskonto, tieteet ja taiteet suloseen sopusointuun keskenään, ja kun oppilas eroaa koulusta, vie hän mukanaan sen uskonnon, että totuutta, yhä selvempää totuutta kohti on pyrittävä, yhä hellempää rakkautta luomakuntaa ja lähimmäisiä kohtaan osotettava, yhä suurempaa ahkeruutta ja tarmoa pantava liikkeelle *ei »oman itsensä pelastukseksi»* vaan koko ihmiskunnan. Kysymys ei saa olla siitä *»mitä sinä uskot»* vaan *»kuinka lujasti sinä uskot.»* Lujan uskon mies, se on sankari, se

on totuuden, se on rakkauden, se on voiman sankari, niinkuin muinoin oli Kongste, Budda, Zarathustra, Plato, ja ennen kaikkea Kristus. Lujan uskon mies antaa henkensä uskonsa oikeuden puolesta, niinkuin tekivät Sokrates, Kristus y. m.

Lujan uskon miehiä meillä tarvitaan, sentähden ei saa tappaakaan uskonnollista tunnetta kouluissamme. Me emme saa lähettää kouluistamme ulos 50 % täysin uskonnollisesti tylsistynyttä miehen alkua, vaan sata prosenttia sellaista, joilla on varma usko siihen mitä toivovat s. o. hyvän valtakunnan, totuuden valtakunnan, uutteran toiminnan valtakunnan, valistuksen valtakunnan, Jumalan valtakunnan tulemiseen. Kuinka jonnin joutaville tuntuvatkaan tuollaset lorut Kristuksen ylimäispapillisesta, kunninkaallisesta virasta, armon järjestyksistä tahi lauseimat sellaset kuin: minä uskon Jesuksen Kristuksen päälle, Jumalan *ainoan pojan!* Kaikki ihmiset ovat jumalan poikia ja kaikilla sama tehtävä, tulla Jumalan kaltaiseksi, kuin

Natsaretin suurella puusepän pojalla. Kuunnelkaammepa mitä teologian professori Paul Wernle sanoo tästä apostoli Johanneksen »ainoasta pojasta:» hänen (Johanneksen) yhä uusiintuva vastaus (elämän pääkysymyksiin) kuuluu aina: »usko Jumalan pojan päälle, joka taivaasta tullut on; usko, että Jesus on tämä Jumalan poika. Tämä vastaus on tähän päivään saakka hallinut kristillisyyden historiaa, ei suinkaan sen onneksi, sillä voihan tämän hyväksyä, pääsemättä Jumalata askeltakaan lähemmäksi, tulematta rahtuakaan paremmaksi ihmiseksi.»

Tämä on yhtä vanha kuin pätevä totuus. Meidän täytyy vapautua Paa-valin ja Johanneksen kreikkalais-persialais-juutalais-filolaisesta filosofiasta, joka kristinopin nimellä on painanut mieliämme, ja kirkastaa Kristuksen inhimillinen kuva, niin että hänestä niinkuin muista historian suurmiehistä meille voi olla jotakin todellakin katsomisen arvoista. Tämä filosofinen konglomeratti

taas on suurelta osalta humbugia, ja sen opetus humbugiopetusta.

Yhdessä kohden olen kumminkin Paavo Virkkusen kanssa yhtä mieltä. Hän nimittäin herkiää lopuksi ennustajaksi, profetaksi, ja sanoo, että koulu-komiteassa ei minun aatteilleni ollenkaan kallisteta korvaa. Arvattavasti hän ennustaa oikein. Tämä ei suinkaan estä minua toivomasta menestystä vastasina aikana. Annetaan vielä kerran pappi Frenssenille suunvuoro. Hän ennustaa voimakkaasti, hehkuvien sydämin, voitonvarmana:

»Ja nyt iloitkaatte, kaikki koululapset koko maassa ja kaikki opettajat. Vielä teidän täytyy olla tekemisissä *nurinkurisen, saivartelevan tieteilemisen kanssa*, jolla ei mitään ole tekemistä uskon kanssa ja joka *on hyödytöntä ja vahingollista*. Mutta iloitkaatte: kaikki tämä *kohta heitetään romuloukkoon*. Te tulette kohta iloitsemaan käsityöläisestä Jesuksesta, ih-

meellisestä ja puhtaasta sankarista ja ottamaan hänen korkea, ylpeä lapsenuskonsa mukaanne elämään.»

»Iloitse sinä varttunut nuoriso, yli koko maan! Kirkko taisteli jumalallista järkeä vastaan, taisteli kaikkea jaloa elämänhalua vastaan. Kas: tässä on usko, joka iloitsee ja hymyilee jokasesta tieteen voitosta, kallistuen jaloa helleismiä kohti.»

Näillä sanoilla lopetan kapittelin »pedagogisesta humbugista.»

En olisi omasta puolestani tahtonut käyttää »humbugi» sanaa kenenkään opetuksesta, sillä luulen ja tiedän, että meillä on suuri joukko aivan erinomaisia uskonnonopettajia, joitten työn hedelmät eivät riipu heistä itsestään, vaan opetusaineen sopimattomuudesta nykyseen aikaan, mutta tämän sanan käyttämiseen on minut pakottanut kristiveli Paavo Virkkunen. Yhtä vähän kun luulen heidän hyväksyvän Paavo Virkkusen lievimmin sanoen laestadilaisen

kiertäjäsaarnaajan kirjutustapaa, yhtä syvästi minä valitan, että uskonto-opetus kysymys on Paavo Virkkusen kautta poikennut personalliselle alalle, joka ei suinkaan ollut minun tarkotukseni. Minun ensimmäisessä kirjutuksessani oli kyllin monta ainoastaan asiallista kysymystä esillä, että jos Paavo Virkkunen olisi kyennyt niihin vastaamaan, hänen ei olisi tarvinnut turvautua melkein yksinomaan personallisiin solvauksiin.

En suinkaan valita Paavo Virkkusen personallisia hyökkäyksiä; nehän ovat kerta kaikkiaan kristillisyyden historiassa predestineratuista kaikista sellaisia kohtaan, joista varmasti tiedetään, että ijankaikkisen kadotuksen saavat osakseen. Ritarillisuus taistelussa sellasta kohtaan olisi uskovaisten silmissä sama kuin luopuminen oikeasta uskosta. Juuri solvaukset osottavat paremmin kuin mitkään muut ontuvat selitykset, että oikeita syitä panna vastaan ei ollut, ja että uskonto-opetus-kysymyksen esille ottaminen oli ajan ja asianhaarojen vaatima.

»Jos en minä olisi puhunut, olisivat kivet sen tehneet.»

Voisiko ajatella, että uskonnon-opettajat opetuksessaan liittyisivät tähän uuteen saksalaisten teologeihin edustamaan ajatussuuntaan ja esittäisivät esim. Kristuksen syntymisen aivan luonnollisena tapahtumana ilman Jumalan välitöntä luonnonlakien syrjäyttämistä? Voisi kyllä, mutta silloin nousisi koko uskovaisten Suomi raivoihinsa. Jospa Paavo Virkunen silloin huuttaisi: hävetkää, ei Markus ylenluonnollisesta syntymisestä mitään tiedä, niin varmaan sata uskovaisen suuta huuttaisi hänelle vastaan: häpiä itse, eikö Johannes sano, että: alussa oli Logos ja Logos oli Jumalan tykönä ja Jumala oli se Logos. Uskovaiset ovat ankaran sanan miehiä, ja puhuvat aina Jumala selkänोजना. Tästä olisi se seuraus, että uskovaiset vaatisivat lapsilleen vapautuksen mokomasta opetuksesta. Ruotsissa on tällainen pyyntö juuri äsken jätetty kuninkaalle siitä syystä, että uskonnon-opettajat liian vapaasti selittävät raa-

mattua. Näin kävisi varmaan meilläkin. Mutta jos maailman eri uskontoja opetettaisiin historiallisesti, niin varmaankaan vastustus ei kävisi niin voimakkaaksi.

Yksi asia on varma ja se on, *että nykystä menettelytapaa ei voi jatkaa, sillä se vie vuosi vuodelta yhä varmemmin täydelliseen uskonnottomuuteen.*

Meidän pieni kansamme tarvitsee syvää ja lujaa uskoa, hyvän ja oikean valtakunnan tulemiseen, sillä muuten se syöksyy kadotukseen. Se tarvitsee sellasta uskoa, joka voi siirtää vuoret. Tätä uskoa täytyy jokasen Suomen opettajan tyrkyttää oppilaisiinsa. Teologisella metafysikalla ei ole enää voimaa ihmismielien yli.

Toinen seikka, joka on oleva yhtä varma, on se, että maailman uskontojen historiaa on opetettava, sillä niiden vaikutus ihmiskunnan historiaan on ollut siksi syvälle käypää, ettei niitä voi vaitiololla syrjäyttää. Niiden tunteminen on sitä paitsi paras ohjaus

oman uskonnollisen tunnelman luomiseen sekä samalla suoja taikauskoa vastaan.

Niin kauan kun piispat saavat ohjata uskonnon opetusta meidän oppikouluisamme, ei muutos edes vapaampaan suuntaankaan uskonnonopetuksessa voitulla kysymykseen. Heidänhän kätensä ovat sidotut uskontunnustuksien kautta. Rappeutuneen itämaalais-kreikkalaisen maailman hamuileva filosofia tyrkyttään Jumalan sanana, Kristuksen uskona, ainoana autuaaksi tekevänä oppina viattomien nuorukaistemme päihin.

Tästä meidän täytyy päästä irti.

Loppusanoja.

Tahdon kosketella vielä paria erillään olevata kysymystä niistä monista, jotka jääkööt vastausta kaipaamattomina sitä vaille.

Kysymys »aseitten riisumisesta» on karakteristinen piirre teologeilla. Jesuitain kasvattien, kenraali Mercier'in ja

eversti Henry'n suuri kunnia pakanalisen Dreyfus'in aseitten riisumisessa ei näy antavan Paavo Wirkkuselle rauhaa. Hänen täytyi myöskin saada itselleen sama kunnia, hänen täytyi myöskin saada nauttia tällaisesta ylösrakentavaisesta näytelmästä.

Mutta aseitten riisuminen on aina vaarallista peliä. Siitä on selvimpänä todistuksena juuri Dreyfus-jutun lopullinen päätös.

Miksikä ei Paavo Wirkkunenkin voinut odottaa, kunnes hänen persialainen vapahtajansa viimeisenä päivänä tulee kaikessa kunniassaan, arkkienkelit ja enkelien sankka parvi mukanaan viimeiselle tuomiolle. (kts Matt. 25 kap.) Silloinhan Paavo Wirkkunen pyhän Jakopin, pyhän Lean ja pyhän Rakelin helmassa, kaksitoista-miehisen pyhän veljessakin ja hedelmällisten piikatyttöjen, pyhän Silban ja pyhän Bilban ympäröimänä on tilaisuudessa näkemään, kuinka tuo korskuva persialainen satrapi karjasee: sinä keltoton palvelia, mene ijankaikkiseen tuleen, joka

valmistettu on perkeleelle ja hänen enkeleille.

Täytyyhän ihmisen jaksaa malttaa mieltänsä, kun on näin komea näytelmä odotettavissa ja kun itse vielä siihen niin erityisen vakavasti uskoo, että varta vasten suosittaa tätä raamatun kohtaa minun ajateltavakseni.

»Satiram non scribere, difficillime est.»

Minä en tahdo Paavo Wirkkuselta aseita riisua; pitääköön ne kaikessa kunniassa. Mutta sitä minä tahdon, ettei nuorisoamme harjoteta näitten aseitten käyttämiseen, sillä ne eivät enää tepsy nykymaailman elämänriidoissa. Ei nyt käydä sotia enää lingoilla, eikä jousilla, kuten Davidin aikoina, ei nyt enää käytetä keskiajan raskaita rautahaarniskoita ja iskumiekoja. Kullakin ajalla on omat aseensa, niin henkiset kuin ruumiilliset.

* * *

Paavo Wirkkunen valittaa haikeasti, että hän suurimmalla vastenmielisyydellä on lukenut minun ajatuksiani uskonnon opetuksesta. Sen kyllä uskon, sillä minäkin ja tuhannet minun kansani tuntevat samanlaisen vastenmielisyyden tunteen myöskin hyvin elävästi Paavo Wirkkusen uskonnon opetuksesta.

Kun me Suomen koulujen opettajat ja oppilaat joka lauantai komennetaan rukouksiin kuulemaan seuraavan sunnuntain evankeliumia, niin me sangen, sangen usein tunnemme tuota tympäsevästä vastenmielisyyden tunnetta.

Mitä meille näissä rukouksissa tarjotaan?

Sanotaan, että Jesus paransi kymmenen spitalista parilla sanalla, että hän herätti lesken kuolleen pojan, jota jo vietiin hautaan, että sama tapahtui Latsarukselle, joka jo haisi, että hän paransi sokeana syntyneen silmät. Minä vaan kysyn, kuka nykyajan ihminen ei tunne vastenmielisyyttä näitä kuunnellussa? Väheneekö vastenmielisyy-

siitä, että näitä ihmeitä komennetaan kuulemaan? Mutta jos lisäksi tulee, että opettaja, joka tätä vastenmielisyyttä elävästi tuntee, vielä on pakotettu houkuttelevaan oppilaita rukouksiin tulemaan, jotka oppilaat sanovat vaivautuvansa näitä ihmeitä kuunnelleessa, niin sillein vastenmielisyyks nousee kukku-roilleen. Juuri tämä kiusottava vastenmielisyyks pakottaa joskus sydämen kyllyydestä nykystä uskonnonopetusta vastustamaan.

Me tiedämme, että tuomiosunnuntain teksti on persialainen satu, että adventtisunnuntain teksti on kertomus persialaisen keväänjumalan juhlasta, joka jumala ratsasti aasin selässä kansan kantaessa palmunoksia ja sirottaessa kukkia ja kirjavia vaatteita tielle, me tiedämme, että ihmisen syntiinlankeemus on taru, että siis vapahtajata ei ole tarvittu pelastamaan ihmissukukuntaa synnistä, me tiedämme, että Kristuksen muka ylösousemus kolmantena päivänä on Adoniksen ylösousemus kolmantena päivänä, me tiedämme,

että Kristuksen syntymä on Buddalainen tarina. Kaiken tämän tiedämme, mutta rukoustilaisuuksissa koululla annetaan niille aivan toinen, jumalallinen, pyhä merkitys.

Me veisaamme rukouksissa virsiä, jotka usein melodiallaan ilmasevat syvää uskonnollista tunnetta, mutta joitten sanat tyystin pilaavat kaiken tunnelman. Me laulamme: »neitsyt pojan ilmi toi, jok' kaikki loi»; siis palanen filolaista filosofiaa. Me veisaamme persialaisesta saatanasta kauniimman virtemme: »se vanha vainooja, kavala, kauhia, on kiivas, kiukkuinen ja julma, hirmuinen, ei löydy maassa vertaa. Maailma vaikk' ois täynnänsä pimeyden enkeleitä, päällemme syösten päännänsä, he eivät voita meitä; juur' turhaan kiukussaan, nyt *maailman päämies* vaan pauhaapi, saanut on hän nyt jo tuomion; yks' sana hänen kaa-taa.»

Miten taivasta tavoitteleva melodia ja mitkä naurettavat sanat! Onnelliset katolilaiset, jotka useinkaan eivät tar-

vitse kuulla sanoja, mutta sensijaan saavat vaan nauttia ihanoita melodioja! Luther, tuo kaikkien aikojen suurin saatanasta pauhaaja, on tällä naurettavalla uskollaan tehnyt kauniit virtemme useimmiten — sangen vastenmielisiksi.

Näin ollen, kellä on nykyään oikeus puhua vastenmielisyydestä koulun uskonnonopetus-kysymyksessä. En suinkaan luule, että se on uskonnonopettajan oikeus, vaan luulen, että muilla opettajilla ja oppilaitten holhoojilla on paljon suurempi oikeus, syy ja velvollisuus tätä tehdä, sillä nykyinen kanta uskonnollisten tunteitten kehittämisessä kouluissamme on mahdoton. Se tappaa uskonnollisuuden sen sijaan, että sen pitäisi sitä virkistää, se kiusaa sen sijaan, että sen pitäisi innostaa, se tekee uskonnon pilkan esineeksi sen sijaan, että sen pitäisi herättää kunioitusta.

Sinun pitää rakastaman elämätä ja luomakuntaa ja lähimmäistäsi niinkuin itseäsi, se on uskonnollisuuden ydin,

ja sitä täytyy jokasen opettajan ensimmäisestä viimeeseen saakka opettaa oppilaille. Silloin saadaan uskonto-opetus kysymys kouluissamme ratkaistuksi. Jollei sitä siihen suuntaan ratkaista, on uskonnonopetus herättävä vastenmielisyyttä milloin yhdellä, milloin toisella taholla.

Tästä vastenmielisyydestä on loppu tehtävä.

Ei Paavo Wirkkunen sillä kauaksi pääse, että hän väittää uskomattomien vastenmielisyyden lähtevän kevytmielisyydestä. Tämä teologien patentteeraama syytös on aivan yhtä pätevä kuin se syytös, että kaikki uskonnonopettajat valehtelevat oppilaittensa edessä, sillä eihän kukaan voi ajatella, että he uskovat sitä mitä opettavat. Eräs vasta ylioppilaaksi päässyt Upsalan lyseon läpikäynyt nuorukainen vastasi minulle, kun kysyin uskonnonopetuksen laadusta hänen koulussaan: meidän opettajamme kyllä opettaa hyvin puhtasoppisesti, mutta ei hän ollenkaan välitä siitä, mitä oppilaat uskovat. Tämä

käsitys uskonnonopettajan kannasta olkoon nuorukaisen, mutta että Ruotsin uskonnonopettajat pyrkivät vapautumaan puhdasoppisesta uskonnonopetuksesta, sitä todistaa, paitsi monet uskonnonopettajain lausunnot, myöskin se valitus, joka nyt kesän aikaan jätettiin kuninkaalle ja jossa pyydetään kuningasta suojelemaan puhdasoppisuutta kouluissa. Meidän maassamme ei ole lausunnoita tähän suuntaan kuulunut uskonnonopettajain puolelta yhtä vähän kuin valituksista mitään tiedetään, mutta että tämäkin aika meille koittaa, on selvempää selvempi. En näe muuta keinoa päästä näin syntyvistä rettelöistä, kuin että uskonnonhistorian opetus annetaan historianopettajalle, äidinkielenopettajalle sekä luonnontieteenopettajalle, samalla kuin uskonnollisen tunteen herättäminen on kaikkien opettajien yhteinen oikeus ja velvollisuus. Uskonnollisen tunteen eläväksi tekeminen on oleva kasvatuksen päätarkoituksia.

Elämän suuret kysymykset ovat tär-

keämmät kuin mitä Paavo Virkkunen näkyy oivaltavan. Hän vertaa niitä siihen kieliopilliseen kysymykseen, josko suomenkielen vokaalit muuttuvat vai ei. Kadehdittavan kevyt elämän kat-santotapa! Ehkä se on välttämätöntä nykyaikaiselle uskonnonopettajalle, mutta oppilaissa se voi synnyttää uskonnollista velttoutta.

Tämän velttouden poistaminen on aikamme suurimpia ja vaikeimpia kysymyksiä koulun alalla.

Nuori Suomi

radikalinen, nuorsuomalainen
viikkolehti,

radi ilmestyy *joka perjantai*, kesäkuu-
kausina *kahdesti kuussa*. TILAUS-
HINTA on $\frac{1}{1}$ 5 mk $\frac{1}{2}$ 2: 50.

TOIMITUS:

Antti Kaasalainen Oiva R. Kyrö

vastaava toimittaja

taloudenhoitaja ja toimitussihteeri

Henry Biaudet Kaarlo Blomstedt

K. R. Brotherus J. A. Pärnänen

S. Söderhjelm Tyyne Söderman

Onni Talas

Hankittava jokaiseen nuorsuoma-
laiseen kotiin!

Toimitus Luotsik. 6, porras B. Puh. 5021

MINERVAN KIRJAKAUPPA

Helsinki. Telef. 23 03.

Uusien kirjain osasto,

Aleksanterinkatu 17. Kaikkea uudempaa koti- ja ulkomaista kirjallisuutta. Kurssikirjoja. Paperikauppa.

Vanhojen kirjain osasto,

Hakasalmenkatu 3. — 300,000 nidettä. — Huom.! Huokeaa lukemista. Paras ostopaikka kirjastoilla.

Aktiebolaget Minerva Osakeyhtiö.

»Nuoren Suomen» kirjasia N:o 1.

Raamatun opetuksesta kouluissamme

I.

Kirj. *Ernst Lampén.*

Hinta 35 p.

Saatavana kirjakaupoista, asiamiehiltämme sekä suoraan »Nuoren Suomen» toimitukselta.

Uusia innokkaita asiamiehiä otetaan.

Osakeyhtiö

Kauppa kirjapaino

Aleksanterinkatu 21

Toimittaa kaikenlaista

kirjapainotyötä . . . .

Hinta 85 p:ää.

yl. sarj. 1.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 100 6226

